СТРАТЕГИЈА УНАПРЕЂЕЊА ПОЛОЖАЈА МЛАДИХ ГРАДА ЛЕСКОВЦА ЗА ПЕРИОД 2021-2025.

Садржај:

I УВОДНА РЕЧ ГРАДОНАЧЕЛНИКА ЛЕСКОВЦА ---------- 3

II ПРАВНИ ОСНОВ СТРАТЕГИЈЕ УНАПРЕЂЕЊА ПОЛОЖАЈА МЛАДИХ ГРАДА ЛЕСКОВЦА ЗА ПЕРИОД 2021. - 2025. ---------- 4

III ИНСТИТУЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗМИ ПОЛИТИКЕ ЗА МЛАДЕ ГРАДА ЛЕСКОВЦА- 4

КАНЦЕЛАРИЈА ЗА МЛАДЕ ----------4

САВЕТ ЗА МЛАДЕ ----------5

IV ПРОЦЕС ИЗРАДЕ СТРАТЕГИЈЕ УНАПРЕЂЕЊА ПОЛОЖАЈА МЛАДИХ ГРАДА ЛЕСКОВЦА ЗА ПЕРИОД 2021. - 2025. ---------- 6

V ВРЕДНОСТИ И НАЧЕЛА ---------- 10

VI СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА---------- 11

1. Запошљавање и предузетништво---------- 12
2. Образовање, васпитање и обука младих ---------- 16
3. Активизам и активно учешће младих---------- 27
4. Здравље и благостање младих ---------- 28
5. Безбедност младих ---------- 35
6. Социјална укљученост младих ---------- 38
8. Информисање младих---------- 45
9. Култура и креативност младих---------- 47
10. Анализа ресурса, институција које раде са младима ---------- 52
11. Приказ постојећих услуге за младе---------- 54

VII СВОТ АНАЛИЗА---------- 56

VIII ПРИКАЗ АКЦИОНОГ ПЛАНА ---------- 57

1. Област: Запошљавање и предузетништво младих ---------- 57
2. Област: Образовање, васпитање и обука младих ---------- 59
3. Област: Активизам и активно учешће младих---------- 65
4. Област: Здравље и благостање младих---------- 66
5. Област: Безбедност младих---------- 73
6. Област: Социјална укљученост младих ---------- 76
7. Област: Заштита животне средине и млади ---------- 79
8. Област: Информисање младих---------- 82
9. Област: Култура и креативност младих---------- 86

IX МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА ---------- 88

I УВОДНА РЕЧ ГРАДОНАЧЕЛНИКА ЛЕСКОВЦА

Полазећи од тезе да у савременом свету друштвени положај младих мора да се заснива на социоекономској и политичкој укључености, мој генерални закључак је да један од темељних изазова наше државе треба бити стратешко управљање интеграцијом младих.

Нема сумње да су промене које су се дешавале на глобалном нивоу у последњих неколико година опструирале тржиште рада и отежале њихов положај у скоро свим државама. Стога сматрам да подршка младима кроз израду стратешких докумената треба да представља давање релевантних предлога за унапређење њиховог положаја превасходно путем решавања проблема младих. Млади су покретачка снага сваког друштва и њихово активно суделовање у друштвено-политичком животу представља генератор раста и развоја сваке државе.

Локална самоуправа је на овом пољу начинила велики искорак, у циљу побољшања положаја младих оживљавањем „Фонда за младе таленте", преко којег сваке године валоризујемо и награђујемо резултате младих и успешних Лесковчана.

Један од основних циљева града Лесковца је да створи окружење у којем ће постојати сви неопходни услови за развој младих заступајући њихове интересе кроз подстицање активизма и интегрисаности. Израдом овог стратешког документа желимо да покажемо да Град плански наступа у креирању и реализацији мера и програма за побољшање живота младих у Лесковцу.

Верујем да ће уз моју и подршку других релевантних институција и установа, Стратегија унапређења положаја младих града Лесковца за период 2021-2025. дати добре резултате и омогућити развој и напредак свих младих у Лесковцу.

С поштовањем,
др сци. мед. Горан Цветановић,
Градоначелник Лесковца

II ПРАВНИ ОСНОВ СТРАТЕГИЈЕ УНАПРЕЂЕЊА ПОЛОЖАЈА МЛАДИХ ГРАДА ЛЕСКОВЦА ЗА ПЕРИОД 2021. - 2025.

Правни основ који прописује надлежност за доношење Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025. године (у даљем тексту: Стратегија):

- ✓ Закон о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС”, број 30/18);
- ✓ Закон о младима ("Службеном гласнику РС", број 50/2011);
- ✓ Закон о локалној самоуправи („Службени гласник РС“, број 129/07, 83/14-др. закон, 101/16 - др. закон и 47/18);
- ✓ Статут Града Лесковца („Службени гласник Града Лесковца“, број 28/18).

Израдом Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025., обезбеђује се стратешки градски документ који дефинише приоритетне области за младе и активности које одговарају на специфичне потребе младих.

Град Лесковац је у претходном периоду значајно унапредио квалитет живота младих спроводећи Акциони план за младе града Лесковца 2016. - 2020. године.

Стратегија унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025., изаћиваће се у складу са Националном стратегијом за младе 2015. до 2025., уважавајући њену стратешку опредељеност, и на основу препорука Министарства омладине и спорта, Сталне конференције градова и општина и Националне асоцијације канцеларије за младе.

III ИНСТИТУЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗМИ ПОЛИТИКЕ ЗА МЛАДЕ ГРАДА ЛЕСКОВЦА

КАНЦЕЛАРИЈА ЗА МЛАДЕ

Канцеларија за младе града Лесковца формирана је 25. априла 2009. године. Канцеларија за младе представља мост између младих с једне стране и локалне самоуправе, Министарства омладине и спорта, као и организација и институција које се баве младима, с друге стране. Бави се креирањем и спровођењем омладинске политике на нивоу града Лесковца, израдом стратешких докумената, информисањем и пружањем сваке врсте сервиса младима Лесковца и спровођењем развојних пројеката намењених младима, у складу с овлашћењима и могућностима. Канцеларија за младе је успела да развије сервисе за младе, као што су програм за финансирање омладинских волонтерских пројеката у циљу подстицања волонтеризма и активизма младих „Активирај се!“, Волонтерски центар, Бесплатне радионице, Инфо центар, Умрежавање младих привредника, Каријерни центар, а најзначајнији сервис јесте Награђивање најуспешнијих ученика града Лесковца.

Циљ функционисања Канцеларије за младе је стварање услова у локалној средини за квалитетнији живот младих и институционални развој омладинске политике на локалном нивоу. Канцеларија за младе пружа институционализовани оквир, кроз који млади могу да утичу на доношење одлука које се њих директно тичу. Она омогућава свим локалним институцијама, организацијама, као и удружењима младих, удружењима за младе и неформалним групама младих да се умреже и кроз максимално искоришћавање постојећих ресурса унапреде квалитет услуга за младе. Канцеларија представља покретачку снагу младих у локалној заједници, бави се афирмацијом младих и њиховом активном улогом у друштву, подржава омладинске пројекте и иницијативе, ради на унапређењу економског статуса младих, на неформалном образовању, информисању, промоцији волонтерског рада, превенцији деструктивног понашања младих, унапређивању услова за квалитетније провођење слободног времена и слично.

ОМЛАДИНСКИ КЛУБ

Омладински ОК клуб је саставни део Канцеларије за младе, у коме је створен јавни простор за све младе људе у Лесковцу. Омладински клуб представља простор у коме се реализују политике усмерене на директан рад са младима. Омладинском клубу је место које служи за окупљање младих, оснаживање младих кроз неформално образовање и радионице за активно учешће у друштву, организовање културних, спортских и хуманитарних дешавања за младе, организовање програма за квалитетно провођење слободног времена, а све у циљу да се изађе у сусрет потребама младих људи у Лесковцу.

Омладински клуб Лесковац су заједничким ангажовањем основали Град Лесковац, Канцеларија за младе Лесковац, Удружење Народни парламент Лесковац, Едукациони центар Лесковац, Ресурс центар Лесковац, Опште удружење предузетника Лесковац, Удружење пословних жена Даница, Удружење Музичка комуникација и велики број неформалних омладинских група окупљених око ових организација. Омладински клуб Лесковац налази се на адреси Светозара Марковића 23.

САВЕТ ЗА МЛАДЕ

Статутом Града Лесковца предвиђено је да Скупштина Града Лесковца оснива Савет за младе, као самостално радно тело ради афирмације позитивне улоге и значаја младих у локалној самоуправи. Делокруг, састав, избор чланова и начин рада Савета за младе уређује се посебном одлуком Скупштине града. Савет за младе броји петнаест чланова и чланица. Његове надлежности су уско везане за креирање омладинске политике на локалном нивоу, Савет за младе даје мишљење о питањима од значаја за младе и о њима обавештава органе града, иницира припрему пројеката или учешће Града у програмима и пројектима за младе у циљу унапређења положаја младих и обезбеђења остваривања њихових права која су у надлежности града, подстиче сарадњу између града и омладинских организација и удружења и даје подршку реализацији њихових активности, иницира израду, дефише и прати спровођење локалне омладинске политике.

УДРУЖЕЊА И ИНСТИТУЦИЈЕ

Поред наведених институционалних механизама политике за младе, у Лесковцу функционишу удружења младих и удружења за младе која се баве свим приоритетима који су обрађени у овој Стратегији. Удружења грађана су важан актер за спровођење омладинске политике и веома важан партнер градским структурама у имплементацији омладинске политике. Удружења младих и удружења за младе су препозната Законом о младима, и она врше битну друштвену функцију. У Лесковцу функционише велики број удружења младих и удружења за младе, а најактивније су Музичка комуникација, Народни парламент, Едукациони центар, Тим 42, „Under", Омладински институт за здравље и развој - ЗДРАВ, Логос, Хисарски шампиони, Креативни центар, ОКАН, Звонце, „TomorrowLe", Конектор, Млади и активни, Лесковачке приче. Оне су од виталног значаја за целокупни обухват младих у омладинској политици у граду. Под другим институцијама подразумевају се школске институције – основне, средње и високе школе, здравствене институције, полицијска управа, филијала националне службе за запошљавање, институције културе као што су културни центри, музеј, позориште, библиотека и други.

IV ПРОЦЕС ИЗРАДЕ СТРАТЕГИЈЕ УНАПРЕЂЕЊА ПОЛОЖАЈА МЛАДИХ ГРАДА ЛЕСКОВЦА ЗА ПЕРИОД 2021. - 2025.

Градско веће Града Лесковца, на 14. седници одржаној дана 25.12.2020. године, донело је Одлуку о изради Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025., број 061-24/20-II.

На основу Одлуке о изради Стратегије унапређења положаја младих града Лесковца за период 2021. - 2025., број 061-24-20-II од 25.12.2020. године, Градоначелник града Лесковца доноси Решење о образовању Координационог тима за израду, мониторинг, евалуацију и ажурирање „Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025.", број 899/2021-IV.

Координациони тим је у складу са Решењем Градоначелника број 899/2021-IV упутио Јавни позив за подношење пријава за учешће представника удружења младих, удружења за младе, ученичких и студентских парламената, установа са територије Града Лесковца. Јавни позив је трајао од 24. фебруара до 15. марта 2021. године.

На изради Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025. радило је укупно 57 (педесет седам) лица од чега је 39% жена. Процесом израде Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца координирао је Координациони тим за израду, мониторинг, евалуацију и ажурирање Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025. Учесници процеса израде Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025. су:

1. Драгољуб Ђорђевић, члан Градског већа Град Лесковца,
2. Стефан Китановић, члан Градског већа Град Лесковца,
3. Александра Ђорђевић, члан Градског већа Град Лесковца,
4. Александра Миловановић, члан Градског већа Град Лесковца,
5. Александар Стојановић, Координатор Канцеларије за младе Град Лесковца,

6. Милица Ристић Цакић, представник управе ЈЛС,
7. Јелена Станковић, представник управе ЈЛС,
8. Саша Ристић, Удружење „Музичка комуникација“,
9. Филип Станојевић, Удружење „Едукациони центар Лесковац“,
10. Ана Пецарски, Удружење „Тим 42“,
11. Петар Ђуровић, Удружење „Тим 42“,
12. Владица Ранђеловић, Удружење „Ундер“,
13. Тихомир Митић, Удружење „Омладински институт за здравље и развој ЗДРАВ“,
14. Оливера Јовић, Удружење Предузетника Лесковац,
15. Дејан Грујић, Удружење „Народни парламент“,
16. Павле Митровић, Удружење „Логос“,
17. Душан Марек, Удружење „Хисарски шампиони“,
18. Милан Живковић, Удружење „Звонце“,
19. Марко Петковић, Удружење „TomorrowLe“,
20. Никола Пантић, Удружење „TomorrowLe“,
21. Снежана Шарошић, Удружење „Конектор“,
22. Милан Стаменковић, Удружење „Креативни центар“,
23. Вук Цонић, Удружење „Лесковачке приче“,
24. Ивана Цветковић, ГУ - Одељење за друштвене делатности и локални развој – Канцеларија за младе Град Лесковца,
25. Маја Коцић, ГУ - Одељење за друштвене делатности и локални развој – одсек за ЛЕР,
26. Саша Минић, ГУ - Одељење за друштвене делатности и локални развој – одсек за образовање,
27. Милош Стевановић, ГУ - Одељење за друштвене делатности и локални развој – одсек за спорт,
28. Биљана Маринковић, ГУ - Одељење за друштвене делатности и локални развој,
29. Бобана Стошић, ГУ - Одељење за заштиту животне средине,
30. Милош Илић, Центар за социјални рад,
31. Предраг Момчиловић, Локални координациони тим за борбу против трговине људима града Лесковца,
32. Драгана Николић, Лесковачки културни центар,
33. Бојана Величковић, Дом Здравља – Саветовалиште за младе,
34. Владимир Амзић, Дом културе Рома,
35. Драгана Петровић, Удружење особа са инвалидитетом,
36. Сања Цветковић, Национална служба за запошљавање,
37. Петар Јовановић, Полицијска управа,
38. Томислав Стојковић, Центар за стручно усавршавање у образовању,
39. Оливера Ивановић, Центар за стручно усавршавање у образовању - Научни клуб,
40. Наташа Марјановић, Народно позориште Лесковац,
41. Надица Стојановић, Народна Библиотека „Радоје Домановић“ Лесковац,
42. Небојша Димитријевић, Народни Музеј Лесковац,
43. Драган Спасић, Туристичка организација Лесковац,
44. др Иван Савић, Технолошки факултет Лесковац,
45. Драган Стојановић, Академија стуковних студија Јужна Србија - Одсек за пословне студије,
46. Немања Ристовић, Медицинска школа Лесковац,
47. Марјан Михајловић, Школа за текстил и дизајн Лесковац,
48. Братислав Јовић, Техничка школа „Раде Металац“,

49. Никола Тодоровић, Пољопривредна школа Лесковац,
50. Бобан Крстић, Хемијско-технолошка школа „Божидар Ђорђевић Кукар“,
51. Ана Петковић, Гимназија Лесковац,
52. Сања Костић, Економска школа „Ђука Динић“,
53. Јелена Антић, Музичка школа „Станислав Бинички“,
54. Драгана Јанчић, Трговинско-угоститељска школа Лесковац,
55. Милан Димитријевић, ЈП „Урбанизам и изградња Лесковац“,
56. Зоран Стојиљковић, Центар за развој Јабланичког и Пчињског округа,
57. Лазар Томић, Фото клуб Лесковац.

Основни оквир у изради Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025. је Национална стратегија за младе 2015-2025, која дефинише опште циљеве (и области) уважавајући њену стратешку опредељеност. Разлог израде Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025. године је омогућавање:

- Стратешког, дугорочног и планског решавање проблема младих, уз креирање мера и услуга прилагођених стварним потребама младих у конкретној локалној средини;
- Коришћење постојећих ресурса економичније (техничких, материјалних, институционалних и људских) кроз умрежавање локалних институција и организација;
- Циљано и економично трошење буџета града.

Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025. је документ који дефинише:

- Приоритете и акције које ће довести до побољшања тренутног стања, у домену побољшања услова живота и свеукупног положаја младих у локалној заједници.
- Анализу потреба младих и пресек тренутног стања и положаја младих.
- Формулисање мера за решавање дефинисаних и истражених потреба младих.

Процес израде Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025. реализовао се је из следећих фаза:

1. Почетак израде Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025. састојао се из формирања Радне групе за израду Стратегије и дефинисања динамике будућих активности, тј. стварања предуслова за реализацију процеса израде Стратегије.

2. Креирање плана и програма реализације активности на прикупљању података и аналитичка обрада података. Прикупљање релевантних података за израду Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025. је један је од кључних корака у процесу израде Стратегије.

3. Спровођење истраживања потреба, интересовања и ставова младих и анализа резултата. Једна од полазних тачака израде Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025. јесу истраживања које су спроведена од стране Град Лесковац, ГУ Лесковац, Одељење за друштвене делатности и економски развој – Канцеларије за младе, али и истраживање удружења грађана „Тим 42“.

I. Град Лесковац, ГУ Лесковац, Одељење за друштвене делатности и економски развој – Канцеларија за младе је захваљујући УНИЦЕФ-у (Дечји фонд Уједињених нација), Министарству омладине и спорта, Сталној конференцији градова и општина и

Националној асоцијацији канцеларије за младе преко платформе „U-Report" (*www.serbia.ureport.in*) анкетирала 395 младих из Лесковца старости од 15 до 30 година. Истраживање је спроведено октобра 2020. године. „U-Report" је платформа која је омогућила младима из Лесковца да путем електронских порука одговоре на упитнике. Свим подацима управља УНИЦЕФ, учешће је било потпуно добровољно и анонимно, резултати су објављени збирно на платформи. Анкета преко „U-Report" је спроведена из следећих области: 1. запошљавање младих, 2. образовање младих, 3. социјална инклузија младих, 4. здравље младих, безбедност младих, ковид ситуација, 5. култура, мобилност и информисање, слободно време младих, 6. активно учешће младих у друштву, волонтерски рад.

II. Удружење грађана „Тим 42" је напавило публикацију и спровело „Истраживање положаја и потреба младих у Лесковцу" која је подржано од стране Европске Уније кроз пројекат „Regional Youth Compact for Europe" који спроводи Фондација Центар за демократију. (*https://team42.org.rs/wp-content/uploads/2020/12/Istrazivanje-polozaja-i-potreba-mladih-u-Leskovcu-2020.pdf*). Истраживање положаја и потреба младих у Лесковцу је спроведено у периоду од септембра до новембра 2020. године. Истраживање је спроведено на 460 младих из Лесковца старости од 15 до 30 година Циљ овог истраживања је да укаже на положај и потребе младих у Лесковцу. Обрађено је више различитих области: институционални и правни оквир, положај младих у Лесковцу, мобилност и перспективу, економску ситуацију, запошљавање и предузетништво младих, здравље младих у Лесковцу, култура и слободно време, као и мапирање доступних садржаја за провођење слободног времена младих, информисање младих, активизам и волонтеризам, укључивање младих у процесе доношења одлука.

Циљ ових истраживања је добијање података који су уврштени у ситуациону анализу у Стратегији унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025. и добијање шире слике о проблемима које млади сматрају да су им приоритетни и какве ставове имају.

4. Рад у радним групама - Фебруара 2021. на основу Одлуке о изради Стратегије унапређења положаја младих града Лесковца за период 2021. - 2025., број 061-24-20-II од 25.12.2020. године, Градоначелник града Лесковца доноси Решење о образовању Координационог тима за израду, мониторинг, евалуацију и ажурирање „Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025.", број 899/2021-IV. Координациони тим организовао је рад у 9 радне групе, а свака група имала је свог координатора и представнике релевантних институција и организација.

Представници институција, удружења младих, удружења за младе, ученичких и студентских парламената, установа са територије Града Лесковца учествовали су у раду следећих радних група:

I. Запошљавање и преузетништво младих;
II. Образовање, васпитање и обука младих;
III. Активизам и активно учешће младих;
IV. Здравље и благостање младих;
V. Безбедност младих;
VI. Социјална укљученост младих;
VII. Заштита животне средине и млади;
VIII. Информисање младих;

IX. Култура и креативност младих.

Чланови радних група активно су учествовали у раду, путем дискусије утврђивали су се приоритетни проблеми, циљеви, конкретне мере и активности за сваку од области. Одржано је укупно 10 састанка радних група на којима је рађена СВОТ анализа, ситуациона анализа, дефинасани специфични циљеви и предложени пројекти.

5. Анализа добијених података и закључака са радних група – Координациони тим за израду, мониторинг, евалуацију и ажурирање „Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025.“ је на основу рада радне групе комлетирао докумнент, направио нацрт Стратегије и Акционог плана за њено спровођење и заказао јавну расправу.
6. Процес јавне расправе „Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025.“
7. Усвајање стратешког документа од стране Града Лесковца.

V ВРЕДНОСТИ И НАЧЕЛА

Координациони тим за израду, мониторинг, евалуацију и ажурирање „Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025.“ у току свог рада водила се мерама за побољшање омладинске политике и статуса младих у граду користићи принципе на којима је заснована омладинска политика, а који су у складу са Националном стратегијом за младе и Законом о младима, који произилазе из вредносног система чији су основи Устав Републике Србије, Универзалном декларацијом о људским правима, Конвенцијом УН о правима детета, Конвенцијом Савета Европе о људским правима и основним слободама.

Омладинска политика, као скуп мера и активности које треба да допринесу побољшању свеукупног положаја младих у друштвеној заједници, мора почивати на извесним начелима, која опет свој корен вуку из одређених фундаменталних друштвених вредности. Као и свака друга јавна политика, локална политика усмерена ка унапређењу квалитета живота младих у друштву своје оживотворење проналази у конкретним програмима и мерама. На овом дугом путу од формулисања одређених вредности у општа начела, преко стратешке израде најзначајнијих области омладинске политике, па све до спровођења конкретних програма и мера, локална самоуправа као један од стубова омладинске политике игра кључну улогу.

У омладинском сектору се јављају многи носиоци јавне политике усмерене ка унапређењу положаја младих у друштвеном окружењу. Локална самоуправа фигурира у законским оквирима као један од тих носилаца. Стога и не чуди што Град Лесковац преузима обавезу израде Стратегије за унапређење положаја младих у Лесковцу за период од 2021. до 2025. године. Задатак њене израде преузима, очекивано, Канцеларија за младе, која функционише у оквиру Градске управе. С друге стране, треба рећи да одговорност за процес реализације поменутог стратешког документа лежи на свима у локалној заједници.

Знамо сви да су млади својеврстан мотор развоја наше локалне заједнице, али без активног и свестраног укључивања свих актера, што ће рећи органа локалне власти, локалних установа и локалних удружења, нема и не може бити одличних резултата на овом пољу. Јер, као што вели Закон о младима, дефинишући **начело подршке младима** на једном месту, сви, а посебно субјекти омладинске политике, у оквиру својих послова и

делокруга подржавају друштвено оснаживање младих. Истоимени закон нам задаје јасан оквир и кад је реч о **начелу једнакости и забране дискриминације**, које је, у ствари, изведено из општих уставних принципа. Сем тога, **једнакост шанси** је универзално прихваћена вредност која заслужује јасно истицање у виду начела и на овом месту, јер младима је више него неопходно пружати сталан осећај видљивости у друштву, те им омогућити да свако од њих убира плодове сопствених знања, способности и избора. Уједно се тиме постиже могућност да млади сами креирају сопствени развој у оквиру општих друштвених токова и збивања. На овај начин се стварају предуслови за активно учешће младих у свим друштвеним процесима и догађајима, који нису од интереса само за њих, него и за читаву заједницу. Паралелно са тим, локална средина мора пронаћи механизме за **развијање јавне свести о значају младих и њиховој улози у друштву**. Захваљујући овом начелном ставу омладина ће бити препозната као најквалитетнији и најперспективнији део наше локалне заједнице, па отуда се може очекивати њено свестраније и ангажованије учешће у локалном друштвеном животу, на свим пољима, као што су: култура, политика, образовање итд. Не смемо сметнути с ума **начело одговорности младих**, будући да се млади препознају као неко ко треба да активно доприноси изградњи и неговању друштвених вредности и развоју своје заједнице. На младима је, дакле, да развијају и осећај сопствене одговорности за свој друштвени ангажман. Од њих се може и мора очекивати висок степен зрелости у разумевању главних друштвених токова и збивања, као и спремности да адекватно одреагују у ситуацијама које изискују њихово учешће. Другим речима, млади не смеју бити само неми посматрачи и пасивни чланови локалне заједнице. Тако, они треба да изражавају међугенерацијску солидарност и активно раде на стварању услова за једнако и потпуно учешће у свим аспектима друштвеног живота младих особа са инвалидитетом, припадника националних мањина и свих других лица и група које могу бити у ризику од дискриминације. На тај начин долазимо до **солидарности младих**, која се мора развијати у двоструком правцу, односно како према осталим младим људима, тако и према свим другим припадницима наше заједнице.

Стратегија садржи, на бази горе поменутих начела (подршка младима, једнакост и забрана дискриминације, једнаке шансе, јачање свести о значају младих и њиховој друштвеној улози, активно учешће младих у друштву, одговорност и солидарност младих), најважније активности омладинске политике, очекиване резултате, индикаторе који прате степен реализације најважнијих активности, као и њихове носиоце.

VI СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА

Подаци у оквиру Ситуационе анализе служе да укажу на стање и тренд у друштву. На основу података из Ситуационе анализе, радна група је у даљем раду израдила СВОТ анализу, утврдила специфичне проблеме, њихове узроке и последице. Ситуационом анализом је стање у друштву приказано кроз 9 области, унапред дефинисаних Националном стратегијом за младе 2015-2025. године.

Стратегија за унапређење положаја младих представља основу деловања на добробит свих младих града Лесковца у доби од 15 до 30 година, без обзира на њихов пол, социјални статус, национално, верско или политичко опредељење, сексуалну орјентацију, инвалидитет, интересовања.

Према процени становништва Републичког завода за статистику, по старости и

полу, у 2019. години на територији града Лесковца живи 134.285 становника (*детаљније видети на: https://data.stat.gov.rs/Home/Result/18010602?languageCode=sr-Cyrl*). Укупан број младих узраста од 15 до 29 година износи 23.324, што је 17,36% од укупног броја становника. У Табели 1 дат је приказ броја младих према узрасном добу и полу.

Табела 1: Број младих у Лесковцу, према процени Републичког завода за статистику 2019. године

	Укупан број становника Лесковца		Укупан број младих 15-29 година		Број младих 15–19 година		Број младих 20–24 година		Број младих 25–29 година	
	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене	Укупно	Жене
Број	134.285	67.471	23.324	13.834	11.228	3.573	7.848	3.806	8.104	3.849
%	100	50,24	17,36	8,36	5,49	2,66	5,84	2,83	6,03	2,87

1. Запошљавање и предузетништво

Запошљавање и предузетништво младих су издвојени као посебна област Националне стратегије за младе. Запошљавање младих је фундаментални корак након завршетка формалног образовања, те је управо обезбеђивање квалитетног образовања младих предуслов за његову успешну самосталну интеграцију у друштво.

Према истраживању „У-Репорт" у граду Лесковцу (*https://serbia.ureport.in/opinion/1972/*), 72% испитаника се још увек школује, односно 51% су ученици средњих школа, док 21% су студенти. Такође, 17% младих је запослено, а незапослених има 6% испитаника. Истраживање је показало да тема запошљивости није приоритет анкетираних младих. Наиме, 89% анкетираних младих се не налази на евиденцији Националне службе за запошљавање (у даљем тексту: НСЗ), а само 16% их је члан омладинске задруге. У чак 30% случајева млади су на питање „Сматраш ли да би ти неке од следећих обука олакшали тражење посла?" одговорили обука из енглеског 30%, обука за писање CV-а 22% и обука за предузетништво 18%. Охрабрујуће информације су то да 66% анкетираних младих жели да отпочне самостални посао, док 54% истих сматра да има адекватне могућности у локалној заједници. У складу са истраживањем, представници образовног, привредног сектора, омладински радници, као и представници НЗС током радних група истакли су да је неопходно креирати обуке младих за рад у привреди, као и радити на информисању истих. Колико је значајно радити на степену информисаности младих о програмима локалне заједнице, говоре и подаци истраживања да чак 55% испитаника није чуло и користило неке од програма усмерених ка запошљавању. Млади генерално нису довољно информисани, а ни едуковани на тему могућности за самозапошљавање, то је закључак који је добијен истраживањем кроз радне групе. Оно што је очигледан помак, јесте да град Лесковац има богату понуду финансијских и нефинансијских мера које подстичу запошљавање младих, као и бесплатне обуке у циљу оспособљавања младих за запослење или самозапослење.

Локална самоуправа кроз велики број активности подстиче младе на запошљавање и предузетништво. Услуге које су доступне младим на територији града Лесковца су:

- Каријерни центар. Услуге за младе из области каријерног вођења и саветовања обухватају низ активности којима се млади оспособљавају да идентификују сопствене

способности и компетенције, потребе, интересовања и вредности, да се суоче са реалним могућностима и понудама на тржишту рада, да прикупе кључне информације о различитим занимањима и образовању, да испробају разне послове, упореде своје жеље са сазнањима која су стекли о одређеним пословима, те у односу на реалне услове, околности и прилике на тржишту рада донесу одлуку о својој каријери.

- Умрежавање младих привредника Лесковца. У Омладинском клубу града Лесковца одржавају се састанци у којима учествују млади предузетници у циљу повезивања и успостављања сарадње са истима. Умрежавање младих привредника има за циљ да окупи што већи број младих привредника у циљу међусобног повезивања како би се разменила искуства и унапредило пословање младих предузетника у Лесковцу, путем организовања едукација и студијских посета.
- Подстицање запошљавања младих (GIZ YEP). Пројекат Подстицање запошљавања младих спроводи се у оквиру немачке развојне сарадње. Пројекат спроводи немачка организација за међународну сарадњу GIZ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH), у сарадњи са Министарством омладине и спорта, као водећим партнером и уз подршку Министарства привреде, Министарства рада, запошљавања, борачких и социјалних питања, Министарства просвете, науке и технолошког развоја и Града Лесковца за територију Јабланичког округа. Циљ пројекта је пружање подршке младима старости од 15 до 35 година да унапреде свој положај на тржишту рада и брже дођу до посла.

Умрежавање младих привредника Лесковца – Солун посета Министарству Македоније и Тракије

По евиденицији НСЗ-а у априлу 2021. године, број незапослених младих у граду Лесковцу узраста од 20 до 29 година износи 3.266. Број незапослених младих узраста од 15 до 29 година у граду Лесковцу је 3266 што чини 21,97% од укупног броја незапослених на територији града Лесковца. Како су млади садашњост и будућност града, а у структуру незапослених обухватају 21,97% укупног броја незапослених, можемо закључити да је приоритет у омогућавању будућности младих у граду управо повећање шанси за запошљавање. Број младих који чекају на посао је у опадању, с обзиром на то да је у акционом плану до 2020. године тај проценат износио 24,95%, док у 2021. години тај проценат је за 2,98% смањен.

У Табели 2 је приказан број незапослених младих према узрасним групама.

Табела 2: Незапослени према старосној структури, април 2021.

Број година		Лесковац	Удео у укупном броју незапослених (%)
Укупан број незапослених		14859	100.00
Од тога жена		7380	49.66
До 19 година	Укупно	407	2.73
	Жена	172	1.15
20-24	Укупно	1267	8.52
	Жена	614	4.13
25-29	Укупно	1592	10.71
	Жена	816	5.49

Табела 3: Незапослени према степену стручне спреме, април 2021.

Степен стручне спреме	Укупно		15-19		20-24		25-29	
	Укупно	Жена	Укупно	Жена	Укупно	Жена	Укупно	Жена
Укупно	14.360	7.068	400	173	1.156	557	1.500	778
I	1.288	625	170	79	245	129	310	160
II	229	123	/	/	1	/	12	5
III	4.328	1.690	104	26	175	53	243	88
IV	4.119	2.186	123	66	554	251	427	194
V	97	38	3	2	14	9	7	4
VI-1	375	219	/	/	2	1	3	3
VI-2	310	218	/	/	85	62	118	81
VII-1	1.069	672	/	/	80	52	378	243
VII-2	8	2	/	/	/	/	2	/

Из Табеле 3 видимо да је велики број незапослених младих са III и IV степеним стручне спреме, што је неповољан предуслов за добијање неког бољег запослења. Са друге стране, доста младих факултетски образованих чека на посао и постоји бојазан због којег ће ова група квалитетних младих људи напустити свој родни крај. Узимајући у обзир наведене показатеље, град Лесковац у сарадњи са Националном службом за запошљавање спроводи програме усмерене ка циљу побољшања запослености младих људи.

У табелама 4 и 5 наведене су финансијске и нефинансијске мере које подстичу запошљавање младих са једне стране и бесплатне обуке у циљу оспособљавања младих за

запослење или самозапослење.Средства која се додељују кроз активне мере запошљавања дефинисана су Споразумом о техничкој подршци са НСЗ и Споразумом о суфинансирању. У обукама за активно тражење посла од укупног броја учесника у 2015.години чак 64,3% су млади до 30 година, док су у клубу за тражење посла 74,9 младих до 30 година.

Табела 4: Финанскијске мере запошљавања у 2021. години

Назив мере	Број укључених лица	Укупно уговорена средства у 2020. (НСЗ+ЛС)
Самозапошљавање	130	32.620.000
Субвенције послодавцима за отварање нових радних места	161	24.845.000
Једнократна новчана накнада за самозапошљавање		
Једнократни подстицај за запошљавање корисника новчане накнаде		23.990,03
Јавни радови		22.088.432,35
Програм стручна пракса за просек 9 и више		25.000.000
Обука на захтев послодавца		3.422.848,38
Стручна пракса		40.311.000
Стицање практичних знања за неквалификована лица, вишкове запослених и дугорочно незапослене		49.500.000
Приправници са високом стручном спремом		8.745.000
Приправници са средњом стручном спремом		6.900.000
Обуке за тржиште рада		3.395.180
Запошљавање младих Моја прва плата	194	

Табела 5: Нефинанскијке мере НСЗ и града Лесковца

Назив мере	Број укључених лица	Млади до 30 година
Индивидуални разговори	21.023	4618
Процена запосљивости	20.787	4566
Индивидуални план запошљавања	19.987	4391

Обука у клубу за тражење посла	29	6
Обука за активно тражење посла	186	40
Обука за неквалификована и нискоквалификована лица	82	18
Сајам запошљавања	0	0
Психолошко саветовање	191	41
Психолошка селекција	287	63
Тренинг самоефикасности	16	3
Радионица за превладавање стреса услед губитка посла	0	0
Обука „Пут до успешног предузетника"	417	91
Посредовање по пријавама потреба за запошљавањем	914	200
Обиласци послодаваца	247	54
Укупно	64.166	14.091

2. Образовање, васпитање и обука младих

Систем образовања је најважнији елемент животне и развојне инфраструктуре сваког појединца, друштва и државе јер његов укупан ефекат одређује обим, квалитет и ефекте изградње и коришћења свих других система и ресурса, као и укупан квалитет живота и развојне потенцијале појединаца и заједнице (*Стратегија развоја образовања у Србији до 2020. године*). Поред стицања квалификација, основни циљ образовања је стицање квалитетних знања, вештина и ставова за лично остварење и развој, инклузију и запослење и стицање и развијање основних компентенција (*Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године*).

2.1. Издвајања из буџета града за област образовања

Улагање у образовање и оспособљавање кључ су за будућност сваког појединца. На свим нивоима, локалном, регионалном и националном постоји међусобна зависност од образовања, запошљавања и успеха економије. Образовање у Лесковцу позиционирано је као један од стубова града, те се издвајања за функционисање установа образовања повећавају из године у годину. Град Лесковац посебну пажњу поклања сталном унапређењу система образовања и васпитања, а посебно у делу који се односи на побољшање материјално техничких услова и нормалног функционисања рада школа. У 2021. години планирани буџет за образовање је 726.107.000, што чини 15,94% укупно планираног буџета. За предшколско васпитање и образовање планиран је износ од 371.640.000 динара, за област основног образовања планирани буџет је 235.467.000 динара, док је за средње образовање и васпитање планирано издвајање од 119.000.000 динара.

2.2. Образовне институције

Формално образовање је хијерархијски и временски уређено образовање које пружају установе предшколског, основног, средњег и високог образовања, а које резултира стицању одређених звања и диплома. Зато се формално образовање често назива и „сертификовано образовање".

Табела 6: Структура ученика и запослених у образовним установама у Лесковцу у школској 2020/2021 години

Тип образовне установе	Број установа	Број деце	Број запослених
Предшколске установе	11 (8 у граду и 3 у селима) 48 наменска простора при школама или самостално где се обавља припремни предшколски програм	2.553	313
Основне школе	22 редовне школе	9.422	1.454
	Школа за основно образовање одраслих „Доситеј Обрадовић"	353	34
	ШОСО „11. октобар"	89	54
	Музичка школа „Станислав Бинички"	725	99
Средње школе	Гимназија,	787	90
	Економска школа,	593	77
	Медицинска школа,	712	103
	Пољопривредна школа,	157	62
	Трговинско-угоститељска школа,	804	106
	ТШ Раде Металац,	1.272	176
	Хемијско-технолошка школа,	347	77
	Музичка школа,	131	99
	Школа за текстил и дизајн,	322	89
	Средња школа Вучје,	86	42
	Средња школа Грделица,	149	44
	ШОСО „ 11. октобар".	64	46

Напомена: Због специфичности наставе у музичкој школи која је индивидуалног карактера, наставници који предају ученицима основне музичке школе, предају такође и ученицима у средњој музичкој школи. Због тога је у колонама код основне и средње музичке школе пријављен исти број наставника.

Предшколска установа обавља делатност васпитања и образовања деце предшколског узраста, као и делатност којом се обезбеђује исхрана, нега и превентивно-здравствена и социјална заштита деце до поласка у основну школу. У јавну предшколску установу на територији града Лесковца уписују се деца узраста од 6 месеци до поласка у први разред основне школе. Мрежу јавних предшколских установа на територији града Лесковца чине предшколска установа „Вукица Митровић" која обухвата 11 објеката који имају статус вртића за целодневни боравак деце, припремни предшколски програм и исхрану деце, од којих су 8 у Лесковцу, 1 у Вучју, 1 у Грелици и 1 у Братмиловцу, као и 37 објеката при основним школама и 11 посебних наменских простора где се обавља

припремни предшколски програм. У оквиру ових објеката деца су распоређена у 15 група за децу јасленог узраста (од једне до три године) са укупно 337-оро деце и 51 група за децу узраста од три до шест и по година, са укупно 1.508-оро деце. Припремни предшколски програм, законом обавезан за децу узраста од пет и по до шест и по година, у четворочасовном трајању реализује се у 52 групе са 708-оро деце. У 33 групе (351 дете) у Предшколској установи и 3 групе преко пројекта ЕСЕС (58 детета) у руралним срединама реализује се специјализовани програм за децу узраста од три до пет и по година, која нису у систему предшколског образовања и васпитања. Када је у питању обухват деце која похађају обавезни припремни предшколски програм, сва деца су обухваћена захваљујући доброј мрежи васпитних група на целој територији града.

На територији града Лесковца постоје 22 основне школе са 66 издвојених одељења, као и Школа за основно образовање одраслих „Доситеј Обрадовић". Такође, постоје и две специјализоване школе ШОСО „11. октобар" и Музичка школа „Станислав Бинички", где се настава реализује у основном и средњем образовању. Дакле, мрежу јавних основних школа чини укупно 25 школа, од чега се 11 налази у граду и 14 у приградским срединама. Основне школе на територији града Лесковца у школској 2020/2021 години похађа укупно 10.236 ученика.

Лесковац има 12 средњих школа (9 стручних, 2 специјализоване и једна школа општег образовања). Средње школе на територији града Лесковца у школској 2020/2021 години похађа укупно 5.424 ученика.

У Лесковцу постоје 2 високошколске институције: Технолошки факултет и Академија струковних студија Јужна Србија. Град Лесковац је седиште Академије струковних студија Јужна Србија, која у свом саставу обухвата 5 одсека: Одсек за пословне студије Лесковац, Одсек за технолошко-уметничке студије Лесковац, Одсек за пољопривредно-прехрамбене студије Прокупље, Одсек студија за васпитаче Бујановац и Одсек за пословне студије Блаце.

Велике друштвене промене и динамично пословно окружење намећу стицање нових знања и вештина које одговарају новим потребама друштва. Из тог разлога, концепт целоживотног учења добија на значају. Знање стечено у образовним установама представља добру теоријску подлогу за даљи рад, али да би млади лакше нашли посао морају поседовати и практичне вештине које послодавци траже. Основни задатак практичне наставе је оспособљавање ученика за самостално и сигурно обављање послова и радних задатака у оквиру одређеног занимања. Ученицима се омогућује упознавање с поступцима и усвајање практичних знања и вештина до нивоа прецизности, што подразумева повезивање теоријских знања с практичним радом, стицање вештина и радног искуства.

Практична настава је одувек била саставни део образовно-васпитног рада Техничке школе „Раде Металац" у Лесковцу. Школовање ученика образовног профила механичар моторних возила одвија се по образовном моделу са елементима дуалног образовања. У школи ученици стичу опште образовање и стручна теоријска знања, а пролазе и основну практичну обуку током прве године школовања (један дан недељно). Учење на радном месту почиње од друге године када ученици обављају практичну наставу у компанији или аутосервису који сарађује са школом (у другој години два дана недељно, у трећој години три дана недељно). Практична настава реализује се у школским кабинетима, школским радионицама и код социјалних партнера. Када је у питању индивидуална обука вожње код образовних профила техничар друмског саобраћаја, возач моторних возила, машински техничар моторних возила и механичар моторних возила, иста се реализује на школским путничким возилима и камиону. Комбиновањем знања које стичу у школи, уз практична

знања и вештине које стичу у компанији или аутосервису, ученици се на прави начин оспособљавају за потребе привреде и тиме добијају боље шансе за запослење по завршетку школовања.

Табела 7: Социјални партнери (привредни субјекти) са којима школа има закључене уговоре о обављању практичне наставе

Година почетка сарадње	Социјални партнери
од 2008. године	АМСС Лесковац; Ауто сервис ТОП ауто Лесковац; Ауто сервис Станковић Лесковац; Електро Цаки Лесковац; Ауто електро сервис Маринковић Лесковац; СЗР Цветковић Лесковац; ЗР Жика струја Лесковац; САТР Стојановић Зоран Лесковац; БЦС Тодоровић Доња Јајна
од 2010. године	Сервис Буца Горње Синковце
од 2015. године	Ауто сервис Стамболић Лесковац; FALKE Лесковац; ELRAD Власотинце; GRUNER Власотинце; Ауто Саша Лесковац; MSN Електроник Лесковац
од 2016. године	НИКОС ауто Лесковац
од 2017. године	Ауто сервис Дача Братмиловце; Ауто сервис Саша Ђорђевић Доње Синковце; Ауто сервис EuroCars Лесковац; ТР Никола Лесковац; Ауто сервис Пирке Лесковац; МА електроника Лесковац; Влада профи Лесковац; Ауто сервис Ауто Бата 016 Лесковац; Френки комерц Лесковац; Аца ауто центар Близанац; Ауто Бошко М Лесковац; Ауто Црни Лесковац; Неша стил Лесковац
од 2018. године	МИН ауто Лесковац; Ћирић ауто стар Лесковац; Деки Зедер Горња Јајна

Социјални партнери који су након завршетка практичне наставе и школовања засновали радни оснос са ученицима Техничке школе „Раде Металац" јесу компанија Фалке, Ауто сервис ТОП ауто, Ауто сервис Станковић, САТР Стојановић Зоран, Електро Цаки (наведена предузећа послују у Лесковцу) и ЕЛРАД из Власотинца.

Трговинско-угоститељска школа у свом саставу има радионице-ресторане у граду, као и кабинет за услуживање, продавницу и модерну кухињу у школској згради који служе за практичну наставу. Ресторан „Златни праг" је школска радионица-ресторан у граду отвореног типа где ученици образовних профила конобар, угоститељски техничар, кувар и кулинарски техничар обављају практичну наставу и стичу практична знања и вештине који им омогућују да се по завршетку школовања запосле без додатних обука и прилагођавања. Други ресторан у коме ученици обављају практичну наставу јесте „Клуб студената" који послује у згради Високе пословне школе у Лесковцу. Школа поседује и специјализовани кабинет у склопу школске посластичарнице „Фонтана", где ученици образовног профила посластичар изводе часове вежби и практичне наставе. Ученици уз менторство наставника израђују старинске и традиционалне колаче и торте, али и модерне и савремене посластице за потребе разних манифестација, као и за комерцијалне сврхе. Посебан акценат стављен је на сарадњу са великим трговинским ланцима (Рода, Галерија подова, New Yorker, Idea и други) како би се ученицима образовног профила трговински техничар обезбедили услови за примену теоријских знања кроз практичан рад у реалном пословном окружењу. Ученици образовног профила комерцијалиста кроз симулацију пословања у виртуелним предузећима „Кафелино" и „Royal" имају прилику да стечена теоријска знања

примене у пракси и на тај начин добију целовиту слику о пословању трговинских предузећа. Поред свега наведеног, школа је школске 2012/2013 године основала ученичку компанију „ФишЕк" која се бави производњом фишека од папира и картона који се користи одлагање отпадног материјала. Циљ ове ученичке компаније јесте подстицање развоја предузетничког духа и мотивисање ученика да искажу и тестирају своје иновативне пословне идеје и тестирају њихову одрживост у пракси (да ли је идеја реална, профитабилна и тржишно прихватљива). Такође, ученици су основали и компанију „Гастро теам" која нуди комплетну услугу од припреме хране и посластица која се одвија на часовима вежби, до услуге послуживања хране и пића на прославама, као и организовање тематских вечери (вече француске, италијанске, националне кухиње). У раду ове компаније учествују ученици образовних профила кувар, посластичар, конобар и туристички техничар, а циљ компаније јесте развијање свести код ученика о реалном пословању и оспособљавање за самосталне будуће предузетничке подухвате.

Гимназија има просторије у којима се поред наставног процеса обављају и ваннаставне и факултативне активности. Тако, у склопу школе постоје кабинети за физику, хемију, биологију, као и библиотека и медијатека. Школа поседује и опремљене кабинете и учионице специјализоване за извођење наставе у одељењима са ученицима са посебним способностима за рачунарство и информатику. Кабинет за медијацију намењен је школским медијаторима, а гимназија је једина школа у Лесковцу која има вршњачке медијаторе. Ученици другог и трећег разреда прошли су кроз дводневни курс и радионице у којима су се кроз практичан рад упознали са конфликтима и начинима решавања истих. У оквиру школе функционише и фотографска секција која је почела са радом 2009. године. Фотографска секција броји око 150 чланова које чине ученици средњих и основних школа у Лесковцу и Медвеђи. Циљ ове секције јесте буђење свести код младих о фотографији, фотографској култури и фотографији као уметности. Од почетка рада кроз едукацију је прошло више од 200 ученика из Јабланичког округа, који су кроз низ предавања и теренских снимања стекли низ сазнања о фотографији и имали прилику да стечено знање примене у пракси.

У Медицинској школи часови вежби и блок наставе предвиђени су за све образовне профиле: медицинска сестра-техничар, фармацеутски техничар, зубни техничар, гинеколошко- акушерска сестра, лабораторијски техничар и здравствени неговатељ. За образовни профил медицинска сестра-техничар и гинеколошко-акушерска сестра часови вежби и блок наставе се реализују делом у школи, а делом у Општој болници Лесковац на свим одељењима. За образовни профил фармацеутски техничар часови вежби се реализују у школским кабинетима, док се часови блок наставе реализују у апотекарским установама, на Технолошком факултету, Заводу за јавно здравље, галенским лабораторијама, фабрици за прераду лековитог биља „Адонис", Војно медицинској академији у Београду и фабрици лекова „Актавис". Ученици образовног профила здравствени неговатељ блок наставу реализују у Установи за одрасле и старије Лесковац. За образовни профил зубни техничар блок наставе се реализује делом у школском кабинету а делом у Дому здравља Лесковац. Када је реч о образовном профилу лабораторијски техничар блок настава се реализује у Заводу за јавно здравље Лесковац. Реализација часова вежби и блок наставе креће од прве године, а број часова је различит по годинама, предметима, образовним профилима.

Табела 8: Преглед броја часова блок наставе у школској 2020/21. години

	I	II	III	IV
Фармацеутски техничар	4 недеље	3 недеље	4 недеље	6 недеља

	блок	блок	блок	блок
Медицинска сестра- техничар	3 недеље блок	2 недеље блок	7 недеља блок	4 недеље блок
Зубни техничар	4 недеље блок	2 недеље блок	2 недеље Блок	4 недеље блок
Гинеколошко-акушерска сестра	2 недеље блок	2 недеље блок	/	4 недеље блок
Лабораторијски техничар		/	4 недеље блок	/
Здравствени неговатељ	/	6 недеља блок	8 недеља блок	/

У Хемијско-технолошкој школи „Божидар Ђорђевић Кукар" практична настава се реализује у оквиру образовног профила фризер. Реализација наставе у току школске године се одвија у одлично опремљеном фризерском салону у оквиру школе. Ученици поред практичне наставе имају и наставу у блоку која се реализује на крају првог и другог полугођа. Фонд часова практичне наставе за ученике првог разреда је 8 часова недељно, за ученике другог разреда 11 часова и за ученике трећег разреда 15 часова недељно. Фонд часова наставе у блоку је за први разред 60 часова годишње и за трећи разред 120 часова годишње. Настава у блоку се поред школског салона реализује и у приватним фризерским салонима у граду са којима школа сарађује. Ученици образовних профила лаборант, техничар за заштиту животне средине и техничар за хемијску и фармацеутску технологију имају вежбе и блок наставу из вежби за одређене стручне предмете. Вежбе се реализују у школи, у оквиру школских лабораторија (4), а настава у блоку се реализује у школи и фабрикама, предузећима и институцијама са којима школа сарађује: Завод за јавно здравље, ЈКП Водовод, Здравље, ДЦП Хемигал, Младост Лесковац, Фалке, Џинси, Технолошки факултет, Висока струковна школа за текстил и дизајн и други.

У Школи за текстил и дизајн дуално образовање је организовано и одвија се у оквиру образовних профила модни кројач и механичар текстилних машина у другој години 2 дана недељно и у трећој години 3 дана недељно, док ученици образовног профила моделар одеће имају праксу у фирмама 2 дана недељно у другој години и 3 дана недељно у трећој и четвртој години. Ова пракса омогућава ученицима да поред стицања стручних вештина, усвоје и социјалне вештине као што су комуникација са колегама, однос према послу и фирми, понашање на радном месту и слично.

Табела 9: Распоред ученика по компанијама

Генерација	Назив дуалног профила	Број уписаних ученика	Број ученика који немају место у акредитованој компанији	Компанија	Број ученика по компанији
2019/2020	Модни кројач	27	9	Falke	2
				Autostop interiosr	8
				Jeanci doo	8
2020/2021	Механичар текстилних	26	На основу подршке	Falke	Први разред ће се
				Autostop	

	машина		компанија од прошле године	interiosr	обављати практичну наставу у школи у оквиру дозвољених 25% наставе
				Jeanci doo	
	Моделар одеће	30		Autostop interiosr	
				Jeanci doo	
	Модни кројач	27		Autostop interiosr	
				Jeanci doo	

Напомена: Одређен број ученика не жели да плати осигурање које је обавезно да би реализовао учење кроз рад у компанији и не жели да реализује практичну наставу у компанији већ у школи.

У пољопривредној школи су такође створени услови за извођење практичне наставе. Тако, ученици на смеру ветеринарски техничар стичу практична знања и вештине из области здравствене заштите животиња, репродукције и узгоја животиња и хигијене, неге и исхране домаћих животиња. Практична настава се изводи при сточарској грани школе, код социјалних партнера у више ветеринарских станица и у школској амбуланти. Школа има завидан сточни фонд, тако да ученици велики део стручне праксе обаве у самој школи. Ученици на смеру пољопривредни техничар обављају праксу на економији школе, у ПССС Лесковац, у пољопривредним предузећима, као и обиласком угледних пољопривредних газдинстава кроз стучне екскурзије, где стичу практична знања, примењују сигурносне и здравствене мере у процесу рада, примењују мере заштите животне средине у процесу рада и слично. Школа поседује 5 хектара органски сертификованог земљишта на коме ученици производе органска храна по свим принципима овог начина производње. Ученици на смеру пекар обављају праксу у пекарама где се након завршене школе ученици и запошљавају, а поред тога се пружа добра основа и за отварање сопствених погона и продаје пекарских производа. На смеру месар ученици стичу практична знања и усавршавају вештине прераде меса и производње месних прерађевина обављањем послова припреме животиња за клање, обрађивања, конзервисања и прерађивања меса, као и продаје меса и месних прерађевина. Практична обука обавља се у приватним месарама и индустријама за прераду меса на пословима прераде сировина и у продавницама на пословима презентације и продаје меса и прерађевине од меса.

У средњој школи у Грделици настава се одвија са елементима дуалног образовања. Образовни профили столар и оператер израде намештаја су организовани на начин да омогуће осамостаљивање ученика за обављање свих активности усмерених на спровођење различитих производних поступака. Ученици у првом разреду реализују практичну наставу у компанији два дана недељно, а у другом и трећем разреду три дана недељно. Радом у предузећима која сарађују са школом ученици стичу знање и вештине за израду намештаја. Школа сарађује са Delux stil, DIT'S, Мита намештај, Дрвокомпани Ђорђевић, Арт Декор, Бор Стил, Бели Бор.

У средњој школи у Вучју ученици образовног профила оператер у прехрамбеној индустрији у другом и трећем разреду реализују практичну наставу у компанијама, при чему им је у том периоду обезбеђена новчана накнада за време проведено на практичној настави, топли оброк и исплата путних трошкова.

У ШОСО „11. октобар" радно и професионално оспособљавање ученика реализује се од 1995. године. Образовање се спроводи у подручјима рада машинство и обрада метала, хемија, неметали и графичарство и текстилство и кожарство. У средњем

образовању посебан фокус стављен је на индивидуални и практични рад, тако да ученици у току једне наставне недеље имају 3 дана професионалну праксу, а 2 дана теоријску наставу која је повезана са практичним радом.

Ученицима и просветним радницима је омогућена интересорна сарадња са институцијама културе како би проширили и унапредили знања и вештине стечене у учионицама. Ученици имају на располагању непосредно учење у оквиру институција попут Народног музеја, Лесковачког културног центра, Народне библиотеке, Народног позоришта и Историјског архива.

Све већа пажња посвећује се и дуалном моделу реализације наставе у високом образовању. Значајан корак на пољу учења кроз рад учинила је и Академија струковних студија Јужна Србија, јер је 21. априла 2021. године потписан уговор о дуалном моделу студија на Одсеку за пословне студије Лесковац са привредницима из Лесковца, Ниша, Алексинца, Палиђа и Власотинца. Од оваквог вида образовања бенефите имају и компанија и појединци. Од школске 2021/2020 године почиње се са реализацијом дуалног модела на Одсеку за пословне студије Лесковац, најпре на студијском програму Менаџмент технологије хране и гастрономије, а затим и на осталим студијским програмима.

2.3. Неформално образовање

Потребе младих за учењем захтевају проширење образовних могућности. Знања и вештине стечене у формалном образовању у већини случајева недовољна су за запослење младих, будући да постоји јаз међу вештинама које траже послодавци и оних који нуде особе које траже посао. Овај проблем посебно је изражен у иновативним секторима у којима постоји велики број слободних радних места, као што су сектори науке и технологије. Неформално образовање настало је услед немогућности образовних установа да прате промене у образовању које настају због убрзаног развоја науке и технике, али и економских и социјалних промена. Зато се све већи значај придаје неформалном образовању, јер су компетенције које се стичу кроз омладински рад управо оне које послодавци траже приликом запошљавања. Стога, неформално образовање, познато и као целоживотно учење, представља допуну формалног образовања.

Неформално образовање обухвата образовне активности организоване ван школског система, а ту се убрајају додатне едукације, семинари, радионице, курсеви, волонтерске активности, тренинзи и омладински кампови и размене које имају за циљ стицање самопоуздања, развој друштвених ставова и вредности, развијање вештина комуникације, развијање критичког мишљења, иновативности и креативности, стицање знања за рад у тиму и решавање проблема, као и примењивих знања из различитих области. Знања и вештине стечене на овај начин омогућују младима да постану активни учесници у локалној заједници и у друштву.

Неформално образовање у Лесковцу организују јавне институције (Национална служба за запошљавање, Центар за стручно усавршавање у образовању, Канцеларија за младе), као и организације цивилног друштва кроз разне пројектне активности намењене младима.

Бесплатне радионице у Омладинском клубу града

Канцеларија за младе организује обуке, едукације и радионице са циљем подстицања младих од 15 до 30 година да квалитетно проводе слободно време, активно учествују у друштву, развију креативност, иновативност и иницијативу. У овиру Канцеларије за младе функционише и Омладински клуб који представља везу између планираних политика и њихове реализације у конкретне програме и омладинске иницијативе. Циљ оснивања Омладинског клуба је стварање простора отвореног за све младе људе у Лесковцу, оснаживање младих кроз неформално образовање, организовање културних, спортских и хуманитарних дешавања за младе, а све у циљу да се изађе у сусрет потребама младих људи. У Омладинском клубу се, ради повећања доступности неформалног образовања, континуирано организују бесплатне радионице за креативно изражавање и развој талента, бесплатни курсеви енглеског, руског, шпанског и немачког језика намењени развоју комуникацијских способности на страном језику, радионице информатике, графичког и веб дизајна, рачуноводства, дактилографије, предузетништва, као и радионице глуме, музичке радионице и креативне радионице које обухватају цртање, сликање, дизајн, декупаж и слично. У организацији Канцеларије за младе планирано је да током 2021. године буду реализовани курсеви страних језика (енглески, немачки и шпански језик), курс web дизајна Word Press, Курс web дизајна Adob Photoshop, курс предузетништва, курс неге и лепоте (маникир, педикир и професионална шминка).
Центар за стручно усавршавање у образовању једна је од водећих институција из области образовања у региону основана по европским стандардима уз подршку Швајцарске агенције за развој и сарадњу (СДЦ) и града Лесковца. Центар је основан 2010. године са циљем обављања развојних, саветодавних и истраживачких послова у образовању и васпитању ради обезбеђивања бољег квалитета образовног система. Од свог оснивања Центар остварује изузетну сарадњу са школама, као и другим установама образовања из целе земље, организовањем различитих активности у области стручног усавршавања и професионалног развоја просветних радника.

У склопу Центра за стручно усавршавање у образовању у сарадњи са Центром за промоцију науке и локалном самоуправом од 2016. године отворен је Научни клуб Лесковац, као и Парк науке који функционише од 2018. године. Циљ ових активности била

је децентрализација, промоција и популаризација науке на југу Србије, али и промоција науке на отвореном кроз научно-интерактивне експонате из различитих научних области. Садржаји научног клуба и парка науке намењени су свим узрастима са посебним освртом на младе. Још једна новина је и Мејкерс спејс. Отворена лабораторија или научна радионица је место које ће пробудити инспирацију и омогућити умрежавање, дељење искуства и коришћење знања на практичан и интерактиван начин. То је простор у коме сви креативци могу реализовати своје идеје уз подршку домаћина Мејкера. У циљу подстицања неформалног образовања Центар за стручно усавршавање реализује бројне пројекте и организује разноврсне обуке и радионице. До краја 2022. године планирана је реализација следећих пројеката, обука и радионица: пројекат „Сателитско осматрање у животној средини"; пројекат „Звездано небо"; пројекат „3Д ера младих дизајнера"; Миколошке шетње; међународни пројекат „Европска ноћ истраживача"; манифестација Мај месец математике; Дан науке; Фунги сафари; Панаћур науке и здравља; обуке на 3Д скенеру, штампачу и 3Д оловкама; трибине и промоције научно популарних издања ЦПН-а; светска чуда и Ђавоља варош; Зимска школа; Летња школа; обележавање битних датума у науци; обуке за коришћење рачунарских и роботских сетова; ДНК – дечији научни камп и слично.

Национална служба за запошљавање организује различите обуке ради усклађивања знања и вештина младих са потребама послодаваца, а у циљу оспособљавања младих људи за послове које се нуде на тржишту рада. Неке од најзначајнијих мера које предузима Национална служба за запошљавање јесу обука у клубу за тражење посла, обука за активно тражење посла, обуке за квалификована и нискоквалификована лица, тренинг самоефикасности, обука „Пут до успешног предузетника", обука на захтев послодавца, стицање практичних знања за неквалификована лица, вишкове запослених и дугорочно незапослене, стручне праксе (детаљније о овим и другим финансијским и нефинансијским мерама Националне службе за запошљавање видети у области Запошљавања и предузетништва). У сарадњи са Националном службом за запошљавање град Лесковац субвенционише стручну праксу за лица са просеком 9 и више.

Како би неформално образовање било заступљеније и пријемчивије младима неопходно је успостављање сарадње између организација које се баве неформалним образовањем са образовним установама, локалном самоуправом и надлежним министарствима и промоција програма обуке који се нуде ван образовног система и признавање стечених компетенција кроз омладински рад.

2.4. Награђивање најуспешнијих младих - брига о младим талентима

Како би подстакли вредновање младих у свом граду, њихово професионално усавршавање и развој компетенција, град Лесковац је преко Канцеларије за младе града успоставио систем који је у складу са Националном стратегијом за младе чији резултати и активности се односе на препознавање и подржавање надарених и талентованих ученика, студента и младих у развоју личних интересовања и потенцијала. Град Лесковац континуирано од 2013. године спроводи награђивање и подстицање најбољих ученика, студената и младих, чиме подстиче младе да развијају своје потенцијале. Кроз програм Канцеларије за младе „Награђивање најуспешнијих младих" награђено је више од 4.000 најбољих, најталентованијих ученика, спортиста и студената, за шта је из буџета издвојено око 109 милиона динара.

Додела Награда младим талентима 11.Октобра на Дан града

Остварено право на финансијску подршку имају млади таленти до 30 година живота, који су држављани Републике Србије и имају пребивалиште на подручју града Лесковца, који су постигли резултате на различитим такмичењима у области спорта, образовања, културе и уметности, као и студенти са најмањом просечном оценом 9,00 и више у току студирања. Кроз овај систем, град Лесковац преко Канцеларије за младе награђује младе Лесковчане и Лесковчанке за доприносе које постижу из различитих области, а којим се подстиче развој нових научних, културних, спортских, техничко-технолошких и других активности. Такође, након добијене награде, млади имају прилику да своја знања и искуства пренесу другим младима и широј заједници у оквиру предавања и радионица које организује Канцеларија за младе.

Подршку и подстицај најбољима град Лесковац и Канцеларија за младе града реализује и кроз наградну екскурзију. Шестодневном екскурзијом по Србији се од 2015. години награђују се ученици завршних разреда 11 средњих школа из Лесковца, који су своје право стекли одличним успехом и примарним владањем, са просеком 5,00 (пет) за успех постигнут у току школовања у средњим школама.

Наградна екскурзија

Град Лесковац субвенционише стручну праксу лица са просеком 9 и више. Такође, Скупштина града Лесковца, Одбор за обележавање празника, јубилеја и доделу признања наградила је ученике, студенте и докторанте за изузетне резултате постигнуте у области образовања.

На овај начин град Лесковац и Канцеларија за младе града постичу и мотивишу младе да и даље постижу добре резултате, али их и мотивише да улажу у своје знање. Награда није само подстицај да млади у наредном периоду још више улажу у свој успех,

него је и показатељ да у граду постоје установе које цене рад и додатно залагање. Ако младима пружимо прилику да промовишу свој успех, други млади ће у њима препознати своје узоре и потенцијално кренути сличним путем ка успеху.

3. Активизам и активно учешће младих

Активизам младих представља друштвени ангажман младих који су окупљени око неке заједничке идеје и који кроз заједничко умрежавање и спровођење одређених пројеката доприносе својој заједници.

Активизам и активно учешће подразумевају, не само учествовање у некој активности, већ и учешће у процесу идентификације потреба и проблема, истраживању потенцијалних решења, доношењу одлука, као и планирању и спровођењу акција у заједници. Активно учешће младих представља окосницу сваке омладинске политике и због тога је неопходно да млади активно учествују како у креирању тако и у спровођењу омладинске политике на свим нивоима.

Укључивање младих у развој политика за младе, реализацију различитих развојних пројеката, израду локалних стратешких докумената, рад радних група, доношењу одлука, само су неки од ефикасних механизама којима се може повећати њихово ангажовање у битне друштвене токове.

Од посебног је значаја укључивање младих у развој политика за младе, јер се тиме осигурава квалитетан одговор на све њихове потребе, али мора се имати у виду да се активизам младих најбоље развија и јача кроз групе какве су ОЦД, удружења која спроводе омладинске активности, КЗМ, ученичких парламената и сл. Битну друштвену али и политичку функцију врше удружења која спроводе омладинске активности. Осим тога, важан облик учешћа младих јесте учешће у раду институција и тела, путем различитих механизама – савета, ученичких и студентских парламената, радних група, редовних консултација, као и структурираног дијалога. Различити видови каријерног саветовања, неформалног образовања, тренинг за тренере, стицање вештина и знања, само су неки од видова којима се подстиче активно учешће младих и њихово оснаживање у решавању битних друштвених питања.

Канцеларија за младе Лесковац је део Градске управе задужен за координацију локалне омладинске политике у областима од значаја за младе, а у складу са специфичним потребама друштвене заједнице односно представља организациону јединицу Градске управе у којој су утврђене процедуре и системи којима ће се креирати и спроводити локална политика за младе. КЗМ ствара повољно окружење за институционални развој омладинске политике на локалном нивоу. Канцеларија за младе у Лесковцу формирана је јуна 2009. године, од када се бави младима уз континуирани рад, анализирање потреба и укључивање све већег броја младих у пројектне активности и израду акционих планова за младе. Формирањем Савета за младе, као тела Скупштине града, омогућено је учешће младих у процесу одлучивања по питањима омладинске политике, програмима и прописима од значаја за младе те тако имају инструмент да дају своје предлоге и укажу на проблеме. Ђачки и студентски парламенти су такође активни у оквиру школа, али је свакако потребно повећати њихову активност и видљивост успешних примера и ван школа и факултета.

У Лесковцу се младима успешно бави знатан број ОЦД, које су веома важне за учешће младих у друштвеном животу. ОЦД које спроводе омладинске активности, без сваке сумње, врше битну друштвену и политичку функцију. Најактивније међу њима су: Музичка комуникација, Народни парламент, Едукациони центар, Тим 42, „Under“,

Омладински институт за здравље и развој - ЗДРАВ, Логос, Хисарски шампиони, Креативни центар, ОКАН, Звонце, „TomorrowLe", Конектор, Млади и активни, Лесковачке приче, итд. ОЦД, као и неформалне групе младих имају прилику да путем конкурса које расписују град Лесковац, Министарство омладине и спорта, као и донаторске организације остваре своје идеје које су значајне младима у граду.

Како би унапредили услове за волонтирање међу младима и за младе, подржавањем волонтерских активности удружења и школских парламената – ученичких, студентских парламената, Канцеларија за младе града спроводи Конкурсу за финансирање омладинских волонтерских пројеката под називом "Активирај се!".

Додела уговора ОЦД у Омладинском клубу града

Град Лесковац – Канцеларија за младе је овим Конкурсом за финансирање омладинских волонтерских пројеката у циљу подстицања волонтеризма и активизма младих од 2015. године до данас подржала укупно осамдесет волонтерских пројеката за младе. Оваквим пројектима волонтирање се промовише као нешто што заједничким залагањем доноси добробит целокупном друштву. Покретањем Конкурсом за финансирање омладинских волонтерских пројеката створена је основа за повећање вредновања оваквих акција у друштву и омогућавање препознавања и подршке од стране привредног сектора. КЗМ ће и у наредним годинама на овај начин подстицати удруживање и школске парламенте ради остваривања заједничких циљева и побољшања услова живота у заједници.

4. Здравље и благостање младих

Према дефиницији Светске здравствене организације, само потпуно физичко, ментално и социјално благостање, третира се као здравље, а не стање у којем постоји одсуство неке болести или тренутне слабости. Млади се уобичајено посматрају као најздравији део популације, те је углавном тежња за бригу о здрављу младих оријентисана ка пружању правих информација и правовременој превенцији, заснованој на оснивању и

доношњу здравих одлука тј. изградњи здравих стилова живота и животних вештина. Млади људи, адолесцентни, представљају циљану групу за превентивно деловање у сваком домену, те и у домену здравства, па је тиме подизање свести о здрављу младих циљ ка којем треба тежити како на националном, тако и на локалном нивоу. Дакле, здравље младих има вишеструку вредност и представља основу за одрживи развој сваког друштва. Даљи напредак друштва зависи од напора који се улаже да се очува и унапреди здравље младих са посебним акцентом на нераскидиву везу између индивидуалног начина живота и здравља, али и улагања у детерминанте здравља и предуслова за здравље које обухватају одговарајуће друштвене и економске услове, физичко окружење и стабилан екосистем.

Адолесценција као период транзиције ка одраслом добу подразумева изузетно буран период истраживања, откривања и учења. У свом трагању за независности млади су неретко изложени ризицима који могу озбиљно угрозити како физичко, тако и ментално здравље младих и последично их приближити ризичним облицима понашања. За потребе израде ове Стратегије у циљу добијања валидних података и сагледавања свеопште слике о информисаности младих о значају здравља и проблема које са собом носе девијантни облици понашања на основу спроведене анализе дошли смо до података да више од 60% младих своје здравље оцењује као одлично, око 25% као неутрално, а 5% младих се изјаснило да сматра како је њихово здравље врло лоше. Локално истраживање каже да чак 15,7% младих нема изабраног лекара у систему здравствене заштите, а само 37% младих одлази код лекара и зубара на редовне прегледе, остатак то обавља само у случају неопходности. Ово је један од доказа недовољно развијене свести и информисаности младих о значају бриге о здрављу и посебно израженом скептицизму у односу са изабраном лекару, јер је управо као основни проблем у истраживању дефинисан недостатак развијеног односа поверења са изабраним лекаром или психологом са којим би могли да поделе своје проблеме.

Забрињавајући су подаци да је у Србији гојазан скоро сваки пети одрасли становник (21,2%), сваки трећи пуши (37,4%), а око 40% свакодневно или повремено конзумира алкохол. Све ово условљава да се млађи људи са штетним животним навикама сусрећу све раније и да одређени број њих овакве обрасце понашања и прихвата јер су им директно изложени у непосредном окружењу. Ипак, охрабрујуће је то да чак 65% младих у Лесковцу води рачуна о исхрани и да се све већи број професионално (7%) и рекреативно (56%) бави спортом. Спортом се редовно бави више од 20% младих, а повремено 50%. Град Лесковац сваке године подржава програме у области спорта кроз конкурс за финансисрање годишњих програма. Током 2020. године кроз овај конкурс подржано је 104 спортска клуба и удружења са укупно 65 милиона динара. Значај редовне физичке активности и уравнотежене исхране неупитна је у смислу очувања здравља. Редовна умерена физичка активност, као што је ходање, вожња бицикла има позитивне ефекте по здравље. Спорт унапређује раст и развој деце и младих, повећава самопоуздање, самопоштовање и ствара осећај припадности заједници. Недовољна физичка активност и прекомерна исхрана доводи до гојазности која са правом постаје један од најважнијих проблема и изазова јавног здравља у 21. веку. Велики број фактора који доводе до гојазности деце и младих су превентабилни и подложни модификацији. Обољења која су повезана са гојазношћу, а која су раније била везана само за одрасле сада су присутна и у млађој популацији. Посматрањем овог проблема као хроничног стања које предиспонира

или убрзава настанак бројних обољења и које само по себи доприноси умањењу квалитета живота, решавању овог здравственог проблема мора се посветити велика пажња. Одређени поремећаји исхране, као што су анорексија и булимија, такође су све заступљенији и њима доприносе нереални стандарди лепоте које се пласирају предоминантно девојчицама преко друштвених мрежа. Оба поремећаја воде постепено ка физичком и емоционалном исцрпљивању, а данас се сматра да су ове болести углавном симптоми психолошких проблема. Према проценама у Србији је чак 95% младих девојака од 13 до 15 година на дијети и жели да буде мршавије. Рано препознавање проблема, адекватно лечење и мултидисциплинарни приступ уз укључивање породице доприноси опоравку и смањењу учесталости компликација. Са друге стане, код дечака све је израженија употреба различитих суплемената у току вежбања ради бржег и лакшег достизање постављених циљева у погледу физичког изгледа. Као најчешћи разлог за коришћење ових супстанци наводе се помоћ у опоравку, побољшање здравља, побољшање перформанси, али се данас баш због те широке примене тржиште преплављује производима који нису прошли адекватна испитивања и који могу нарушити здравље младих мушкараца. Само добар програм исхране, осмишљен на време, оптимално дизајниран и са реалним циљевима треба да буде основ за унапређење физичког изгледа.

Болести зависности имају хроничан ток и доводе до тешких поремећаја психичког и телесног здравља младих, односно угрожавају или заустављају њихов правилан психо-физички развој. Први сусрет са штетним животним навикама све је ранији, а иницијалне супстанце које се конзумирају најчешће су дуван, алкохол и канабиноиди, седативи. У истраживању 84% се изјаснило да не пуши, а алкохол највећи број младих конзумира једном месечно (30%) и врло ретко једном до два пута годишње (32%). Енергеткса пића никада не конзумира 42% испитаних, а врло ретко једном до два пута годишње 27%. 91% никада није конзумнирало марихуану, а 97% никада није конзумирало ПАС. Цигарете свакодневно конзумира 23,5% младих, а повремено 13,3%. Иако највећи број младих не конзумира ПАС и таблете велику пажњу привлачи податак да је више од 60% младих изјавило да сматра да је марихуану или ПАС лако набавити на журкама, клубовима и у близини места у коме живе, близини школе или факултета. Општи проблем сем ,,доступности" је и неинформисаност о штетности коју млади могу претрпети услед конзумирања ових супстанци. Конзумирање алкохола, дувана, дрога је у значајној мери штетно по здравље човека и дирекнто утучу на све аспекте функционисања младе особе. Зато је неопходна доспутност правих информација о штетним супстанцама, њиховом дејству и ризицима које носи њихово коришћење, како се од свега заштитити и препознати ко их користи.

Данашња доступност информацијама довела је до настанка нових проблема по ментално здравље младих. Постојање друштвених мрежа олакшало је комуникацију међу људима и попримило размере епидемије код младих. Писменост у домену менталног здравља се дефинише као разумевање и уверење која општа нестручна популација има о менталним поремећајима. За превенцију менталног здравља важно је и саморазумевање и осетљивост за властите проблеме, а основу за то представља ментална писменост. Такође, ментална писменост подразумева и познавање могућих метода помоћи и спремност да се помоћ тражи када је у питању психички проблем. Испитаници у једном истраживању прилично успешно препознају и именују депресивно стање. Чак 47% њих успева да успешно препозна описано стање на виђети као депресивно, док 20% ученика није

одговорило на питање (што може указивати на то да нису успели да препознају и именују депресивно стање). Млади као кључне облике помоћи у ситуацији депресије препознају помоћ породице и пријатеља (54%), а затим следи бављење спортом. Одлазак код психолога као врсту помоћи адекватне у овој ситуацији значајно чешће бирају девојке него младићи, а највише су подељени када је у питању лекарска помоћ - док је за једну трећину ово адекватан метод помоћи, једна четвртина је одбацује као адекватну. Млади на различите начине именују стање генерализоване анксиозности, али најчешће приближно правом називу. Изразита подељеност и у овом случају постоји у погледу адекватности лекарске помоћи кад је овај проблем у питању (одлазак код лекара као адекватну врсту помоћи види тек 33%). На основу појачаног извештавања о интензитету психички нелагодних стања можемо идентифковати групу младих која се може сматрати вулнерабилном у погледу менталног здравља и којој би значила психосоцијална помоћ и подршка имајући у виду колико је важан адекватан системски приступ у развоју ресурса код младих да воде рачуна о свом менталном здрављу.

Дигитална технологија добија све значајнију улогу у животу деце, обликујући њихове свакодневне активности, начин на који који комуницирају, уче или стичу нова искуства. Данас, највећи број младих има креиране профиле на друштвеним мрежама које подразумевају нешто другачије облике социјалних интеракција него у реалном животу, што указује на то да је за комплетан увид у ментално здравље младих важно истражити и овај аспект социјалног функционисања. Одређен број младих признаје да се на интернету понекад или често понаша другачије него у реалном животу што је индикатор да се виртуелни свет може доживети као компензација за фрустрације и ограничење из реалног света. Готово сва истраживања указују на негативан ефекат друштвених мрежа по здравље младих. Живот у виртуелном свету носи са собом бројне изазове који се повезују са повећаном учесталошћу суицидалних идеја и намера, што катастрофално нарушава здраље вулнерабилне групе. Последњих година управо преко интернета, разних курсева и форума које се баве проблематиком младих, ова популација изложена је и верским сектама које користе друштвене или љубавне проблеме младих, необразованост, неразумевање или одбаченост од околине, усамљеност и тражење идентитета младих особа. Секта је организована група људи која строго следи нечије ставове, начела и уверења и циљна група су управо млади људи због лакшег ширења групе. Последице секте првенствено су нарушени социјални, егзистенционални, материјални и љубавни статус, губитак идентитета, самоповређивање, убиство и самоубиство.

Управо ова модерна технологија утицала је на све сфере живота, али највише на понашање младих и на њихову пријемчивост информацијама. Поставља се питање да ли је њихова информисаност поткована правим чињеницама или су у питању ирелевантне информације које се преносе. Нажалост, ово је ера полно преносивих болести, а чија клица лежи управо у тим информацијама. Правилна сазнања о овим болестима спречила би многа ризична понашања и настанак истих. Репродуктивно здравље треба да буде тема на свим пољима, од породице преко школе, као институција које активно учествује у образовању и васпитању деце, а касније и младих људи. Наше поднебље још увек је препуно табу тема, а сексуално васпитање је и даље једна од тих која доноси катастрофалне последице у навикама младих, јер непознавање озбиљности полних болести које остављају последице на здравље младих, нпр. кондилома које узрокује папилома вирус (ХПВ). Ипак ова инфекција представља фактор ризика за настанак

карцинома грлића материце. Услед незнања, стида и непросвећености, највећи број младих не користи средства за контрацепцију, због чега предњаче међу вршњацима из Европе по броју оболелих од полно преносивих болести и намерним прекидима трудноће.[5] Непланирана трудноћа без обзира на исход угрожава физичко и психичко здравље жене и умањује шансе за рађање здравог новорођенчета и његов оптимални телесни и ментални развој. Намерни прекид трудноће вишеструко угрожава опште, а посебно репродуктивно здравље жена.

4.1. Институције здравства у Лесковац

За пружање примарне здравствене заштите надлежан је Дом здравља у Лесковцу са својим огранцима у Грделици и Вучју. У оквиру Дома здравља функционише преко 10 служби међу којима је и Служба за здравствену заштиту деце и школске деце. Дом здравља располаже разгранатом мрежом здравствених станица и амбуланти у насељеним местима града Лесковца, те већим бројем зубних амбуланти по основним и средњим школама у Лесковцу. У оквиру Службе за здравствену заштиту деце функционише више огранака намењених свеобухватном очувању здравља деце и младих.

У саставу ове Службе налазе се:

1. Одељење за дијагностику, лечење и превентивну здравствену заштиту предшколске деце, у оквиру кога функционише Развојно саветовалиште
2. Одељење за дијагностику, лечење и превентивну здравствену заштиту школске деце и омладине, у оквиру кога функционише Саветовалиште за младе
3. Одељење за превентивне прегледе и корекривне вежбе

Служба се бави свим предвиђеним пословима у делу дијагностике, превенције, лечења и праћења оболеле деце и омладине, као и пружањем осталих услуга прописаних Законом о здравственој заштити. Од почетка постојања кроз Саветовалиште за младе прошло је 12500 основаца и средњошколаца. Обучено је 1008 вршњачких едукатора, од тога 86% девојчица.

Обуку за вршњаке 2019. године започело је 38 младих, од чега је њих 18 успешно прошло завршни тест усвојеног знања и вештина. Протекле године обележила је интензивна сарадња Саветовалишта са средњим школама кроз трибине и теме: Болести зависности/пушење,алкохолизам, наркоманија, зависност од интернета/телефона; Полно сазревање и репродуктивно здравље младих. Трибине су окупиле 1270 средњошколаца. Због пандемије вируса корона у марту 2020. године је заустављен започети циклус обуке вршњачких едукатора, а из епидемиолошких разлога обустављен је групни рад са младима. У току 2019. године кроз Саветовалипте за младе прошло је 256 младих, а у току 2020. године њих 283. Одељење за преветивне прегледе и корективне веже у току 2019 и 2020. године збринуло је 1924 деце. Обим рада ове службе условљен је великим бројем деце са деформитетима кичменог стуба као што су кифоза и сколиоза, деце са деформитетима грудног коша или стопала и гојазношћу. Ови деформитети последица су физичке неактивности, неправилним седењем, неправилном исхраном и недовољним бављењем спортом. Највећи број деце је са деформитетима кичменог стуба протеклих година, предоминантно девојчице. У зависности од потреба деци се након прописаних

вежби и спроведене обуке упућују да у лућним условима наставе са вежбама, након чега се наставља са праћењем и обављају контролни прегледи.

4.2. Одбор за превенцију болести зависности и борбу против верских секти

Због све израженијег проблема злоупотреба ПАС-а, посебно међу младим људима 2004. године је формиран Скупштински одбор за превенцију болести зависности и борбу против верских секти. У рад Савета укључени су представници локалне самоуправе, полицијске управе, Дома здравља, Опште болнице, Завода за јавно здравље, тужилаштва, судства, Саветовалишта за младе, Центра за социјални рад, Дома ученика, ОЦД и медија.
Савет за превенцију болести зависности и борбу редовно спроводи акције које обухватају:

- Едукација, подела брошуре и организовање квиза ,,Играј за здравље, дрога, јок бре!" у основним школама
- Спортске активности под истим слоганом
- Обележавање Међународног дана против злоупотребе дроге и трговине људима
- Едукација, подела брошуре на тему ,,Верске секте"
- Едукације о штетности зависности од интернета и компјутерских игрица на здравља

4.3. Институције спорта, спортска инфрастуктура и спортски клубови

Организациона структура спорта у граду Лесковцу полази од Градске управе, Одељења за друштвене делатности и локални развој - Одсека за спорт и Лесковачког савеза спортова који као спортска институција обједињава 110 спортских клубова и организација. Лесковац располаже Градским стадионом, стадионом у Вучју, Грделици и Мрштану, као и са још 40 травнатих терена.

У току је изградња новог Градског стадиона по свим УЕФА 4 стандардима са капацитетом од 8000 места. Прва фаза изградње има три функционалне целине: Изградња комплекса стадиона са паркингом; Изградња спортског објекта услужног карактера северно од објекта стадиона; Изградња спортског објекта администативних, едукативних и пратећих садржаја са источне стране стадиона. Стадион може да служи за припрему репрезентације, јер ће поред терена имати и додатну салу за припрему играча, а обзиром да задовољава УЕФА стандарде може да служи и за игру млађих категорија, као и Б селекције. Стадион ће у граду објединити целину базена, хале, фудбалских терена што омогућава врхунске услове за припрему у свим спортовима.

Већина фудбалских клубова са територије града Лесковца има своја фудбалска игралишта. У оквиру Лесковачког савеза спортова тренутно егзистира 44 мушких и два женска фудбалска клуба. Мушки Градски фудбалски клуб „Дубочица" такмичи се у Првој лиги Србије. Женски фудбалски клуб „Лавице" такмичи се у Првој лиги Србије.

Турнир у малом фудбалу на „Хисару“

Кошаркашки Савез Региона 8, броји 9 кошаркашких клубова на нивоу града, међу којима је најпознатији КК „Здравље” Лесковац који се такмичи у Првој Кошаркашкој лиги Србије. Клуб се тренутно финансира из буџета града Лесковца. Одлуком Градског већа, КК „Здравље” и још два спортска клуба, проглашени су за клубове од приоритета и посебног значаја за град што је направило помак у њиховом статусу.

Рукометни клуб „Дубочица 54" тренутно остварује најбоље резултате у протеклих 15. година, такмичи се у највишем степену такмичења у Супер Аркус рукометној лиги Србије. Поред рукометног суперлигаша у Лесковцу се доста пажње посвећује раду са млађим селекцијама кроз школу рукомета „Метеор" који броји велики број чланова. Одбојкашки савез Лесковца формирао је мушке и женске клубове који се данас такмиче у Првој Б лиги Србије.

Изградњом СРЦ „Дубочица”, појавили су се пливачки и ватерполо клубови који веома успешно раде са млађим категоријама. Тренутно у граду постоје два пливачка и један ватерполо клуб. Пливачки клуб „Лесковац” и пливачки клуб „Дубошица", уз подршку локалне самоуправе, организују међународни пливачки митинг на коме просечно учествује 500-600 пливача из Србије, Бугарске, Македоније и БИХ.

Значајне резултате постижу и окупљају велики број чланова: атлетски клуб „Дубочица", гимнастички клубови „Дубочица" и „Колут", стрељачки клуб „ГТ Лесковац", стонотениски клуб „Дубочица", шаховски клуб „Глубочица", клубови борилачких вештина: два џудо клуба „Лесковац" и „Партизан", боксерски клубови „Југбоксинг", „Дубочица" и „Ђуровић", велики број карате клубова који су организовани кроз разне федерације – „Сенсеи", „Бушхидо", „Унсу", „Дубочица касе ха", „Ипон", „Дубочица 1984", клуб реалног аикодоа „Бодигард", теквондо клуб „Спирит".

Град улаже и у развој спорта особа са посебним потребама кроз спортско друштво „Арена” које у својим редовима има такмичаре, учеснике Специјалне олимпијаде, са запаженим резултатима.

У Лесковцу постоји Клуб за коњичке спортове са једном од најбољих касачких стаза у Србији, Аеро клуб „Саша Митровић”, Мачевалачки клуб „Дубочица”, Рагби клуб „Морава Гепарди", два клуба за дизање тегова, тениски клубови и други.

Најзначајнији спортски објекти који су у функцији су: Спортско - рекреациони центар „Дубочица”, који својим корисницима нуди велику салу (капацитета преко 3600 места) и малу дворану (капацитета 200 места), куглану, стрељану, велики базен олимпијских

размера, два мања базена у којима се врши обука непливача. У већини месних заједница изграђена су спортска игралишта.
Град Лесковац постао је богатији за нову дворанску салу „Дом Партизана" са капацитетом од 500 места у самом центру града, чиме је површина затворених спортских терена у граду повећана.

Посебно и значајно место лесковачког спорта заузима школски спорт. Кроз такмичења која се одвијају у 10 дисциплина, годишње учешће просечно узме око 5000 деце. Носилац ових активности је Градски савез за школски спорт, у сарадњи са локалном самоуправом града Лесковца.

5. Безбедност младих

Млади су значајан ресурс сваког друштва са потенцијалом да постану активни и продуктивни, али за многе од њих на путу њиховог развоја постоје бројни безбедносни изазови, ризици и претње. Чињеница је да су млади небезбедни и несигурни и то врло често у срединама где се то најмање очекује, као што су, на пример, породица или школска средина. Насиље можда јесте најчешћи проблем са којим се млади људи сусрећу у свакодневном животу, али не смемо искључити ни читав спектар других проблема. Разматрајући различите аспекте безбедности младих и претње које их окружују, не можемо искључити питање њихове безбедности у саобраћају, у ситуацијама природних катастрофа или елементарних непогода, деградације животне средине, различите облике социо-патолошких појава, трговине људима, различите модалитете дискриминације, неједнакости и сл. (*Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године*).

Један од круцијалних безбедносних проблема са којим се млади суочавају у Лесковцу јесте вршњачко насиље. До сада су добру улогу превентивног сузбијања овог безбедносног ризика обављали тзв. школски полицајци (полицијски службеници који се старају о безбедности деце у школама). Другим речима, установе основног и средњошколског образовања су „покривене" полицијским службеницима, који се распоређују у складу са безбедносним проценама. Међутим, због саме природе њиховог посла која произлази из самог назива радног места, може се рећи да је њихов благотворан утицај на решавање проблема вршњачког насиља ограниченог домета. Ово из разлога што се могућност њиховог деловања своди само на простор конкретне школске установе. Наиме, вршњачко насиље може произлазити из међуљудских односа у школама, али се узроци могу налазити и на другим местима, попут улице, када се вршњачко насиље само прелива у школама. Тада је доста теже правовремено одреаговати, па отуда један од кључних методолошких приступа у спречавању вршњачког насиља мора се односити на програме усмерене против вршњачког насиља, то јест њихово промовисање и практично остваривање.

Премда је тесно повезан с претходним, особиту пажњу заслужује проблем хулиганства, обично засењен изговорима кроз деловање и активност навијачке групе. Дакле, неспорно је да су навијачке групе највећма сачињене од младих особа, које у потрази за личним идентитетом, као и услед бежања од свакодневних проблема, уточиште налазе у деловањима истих. Готово као правилност се исказује чињеница да су навијачке групе нека врста паравана за хулиганско понашање, које у себи носи многе штетне ефекте за читаву заједницу. При том, најнегативније последице погађају управо њихове чланове, по правилу младе људе, укључујући нарочито малолетнике, будући да их неретко доводе у сукоб са законом, јер активно учешће у активности навијачке групе се повезује са

одређеним криминалним активностима. Стога бивају подвргнути разноразним полицијским мерама, превентивним и репресивним. Због свега наведеног је неопходно, у криминалистичко-полицијском смислу, оперативно покривање сваког понашања које се може окарактерисати као хулиганско или има тенденцију да прерасте у хулиганско понашање. У вези с тим, акценат се мора стављати на институционалној едукацији младих, у смислу њиховог упознавања са нежељеним манифестацијама и последицама таквог деловања, како се не би дошло у ситуацију накнадног предузимања репресивних мера, када обично бива већ касно за адекватно и ефикасно ангажовање одговарајућих институција. Речју, решавање ове врсте безбедносног проблема се ваља базирати на раном препознавању хулиганског деловања, да би се избегло прекршајно и кривично кажњавање младих лица.

Неизоставни аспект безбедности младих у Лесковцу оличен је кроз њихову безбедност у саобраћају. Наиме, млади су неретко учесници, што као жртве, што као изазивачи саобраћајних незгода. При том, ваља рећи да је предуслов адекватног решавања овог питања квалитетно регулисање опште саобраћајне безбедности. Другим речима, неопходно је политику локалне самоуправе усмеравати ка подизању нивоа опште безбедности у саобраћају како би се сви грађани, без икаквих разлика, осећали безбедно током свог учешћа у локалном саобраћају. То конкретно, пре свега, подразумева стално побољшање актуелног стања саобраћајне инфраструктуре (квалитетна путна сигнализација, изградња бициклистичких стаза, кружних токова и других важних сегмената саобраћајница). Паралелно са овим, мора се снажно и неспутано радити на решавању проблема безбедности младих у саобраћају, које би, наглашавамо, особито подразумевало још учесталије и свеобухватније програме намењене младим људима у циљу приближавања истим значаја безбедности у саобраћају. Ово треба нарочито узети у обзир ако се имају на уму подаци и процене које говоре да су млади у опасности у саобраћају у првом реду због свог неискуства, недовољног познавања саобраћајних правила и прописа, недостатка способности за адекватну процену степена ризика и слично.

Савремен начин живота који подразумева готово свакодневну употребу интернет технологије је створио једну нову врсту безбедносне претње за младе, који су као најчешћи корисници интернет услуга, по природи ствари, највише изложени безбедносним ризицима генерисаним употребом интернета. Квалитет комуникације, како јавне тако и приватне, је без сумње знатно подигнут захваљујући интернету. Међутим, са квалитетом долазе и безбедносни ризици, који се огледају у ступању у контакт и конфликт са непознатим особама. Сем тога, интернет је као глобална информациона мрежа подобан за нарушавање личне безбедности и то кроз овладавање приступом различитим личним подацима. Сигурност младих се значајно круни њиховим учешћем на друштвеним мрежама, форумима, различитим сајтовима где се захтева унос личних података. Стога је, рекло би се, више него потребно радити на подизању нивоа информисаности младих у погледу безбедног начина коришћења разноврсних садржаја на интернету.

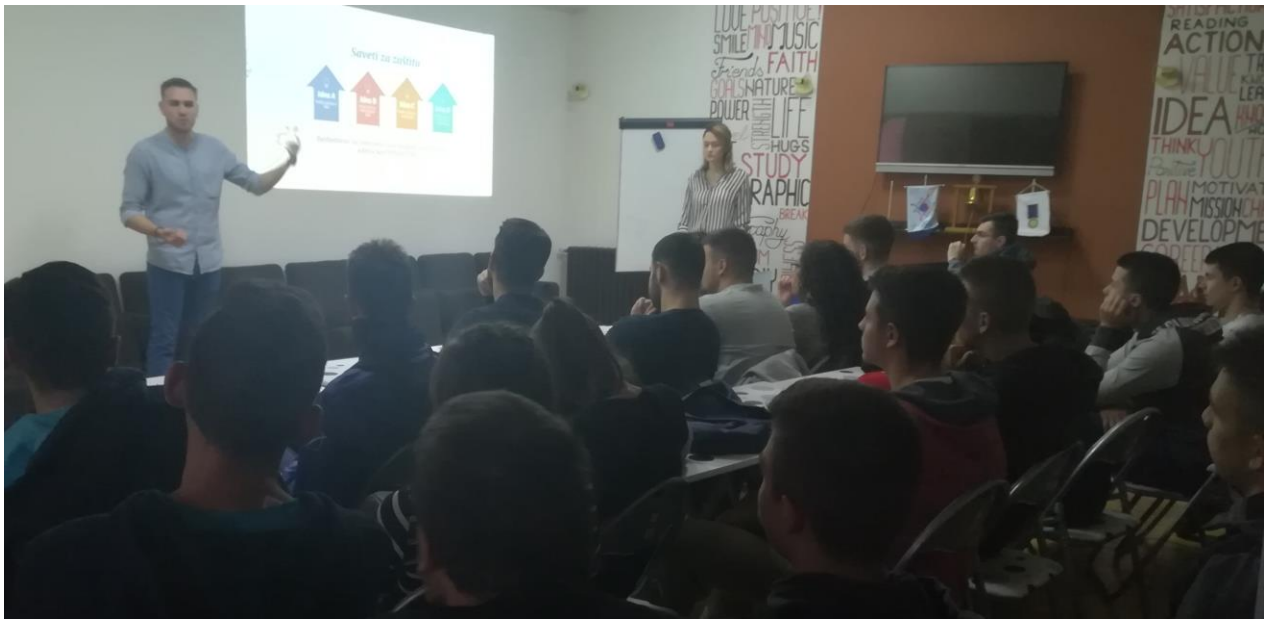

Предавање у Омладинском клубу града на тему „Безбедност на интернету“

Тема безбедности младих задире и у сферу радних односа, у којима се млади третирају као теже запошљива лица, а малолетници појављују као посебно рањива категорија запослених, па стога уживају посебну радноправну заштиту. С тим у вези, вреди нагласити значај безбедности на раду, поготово оног дела омладине који чине малолетна лица. Наиме, домаћи радноправни поредак на систематски и правнополитички сасвим оправдан начин посебну пажњу посвећује регулисању радноправног положаја омладине у односима са послодавцима. Ипак, животна реалност неретко одудара од нормативних стандарда постављених у највишим правним актима, па тако не чуди што се омладина у очима послодаваца види као радна снага према којој није неопходно увек и на сваком месту обезбеђивати услове за безбедан рад. Безбедност на раду младих људи је и те како угрожена у случају њиховог радног ангажовања на тешким физичким пословима, на којима се не води довољно рачуна о стварању безбедних услова за обављање радних дужности. Стога је, чини се, неопходно повећати обавештеност младих људи о њиховим правима на раду, кад је реч о безбедности.

Вреди истаћи још један незаобилазан аспект безбедности омладине у нашој локалној заједници, који се несумњиво на исти начин и у истој мери, рекло би се, јавља и у другим локалним срединама, јер је у директној вези са општом безбедношћу младих у читавом друштву. Дакле, ради се необучености, практичној неувежбаности и невичности младих особа за деловање у ванредним ситуацијама које настају услед природних катастрофа или елементарних непогода. Некада је обавезно служење војног рока, између осталог, подразумевало и такве врсте обуке младих, који би били у датим ванредним околностима спремни и способни да реагују и тиме заштите себе, али пре свега друштвену заједницу чији су део. У том смислу, недостатак те врсте искуства омладине се може надоместити једино путем организовања различитих програма обуке на локалном нивоу у оквирима система цивилне заштите.

Уопште узев, безбедност младих се не може сасвим одвојено посматрати у односу на питање опште безбедности грађана у Лесковцу. Самим тим, намеће се став да је потребно радити на побољшању нивоа опште безбедности у граду, што имплицитно несумњиво може утицати и на повећање квалитета безбедности младих у локалној

заједници. Другим речима, млади су упркос томе што припадају једном особеном супкултуралном обрасцу, по дефиницији, укључени у опште токове друштвеног живота, дакако укључујући и безбедност у друштву. Начелно, кључне изазове, ризике и претње по безбедност младих представљају криминал, насиље и саобраћајне незгоде. При том, један од главних проблема је без сумње малолетничка деликвенција.

Питање безбедности младих представља изузетно осетљиво подручје омладинске политике, што произлази из бројних особености које карактеришу супкултуру младих. Наиме, услед разностраних специфичности којима је обележена ова друштвена групација, она долази у додир са свакојаким облицима угрожавања безбедности. Такође, мора се признати да она бива не само погођена разноразним безбедносним ризицима и претњама, већ и да генерише исте. Стога се приликом стратешке израде и практичног реализовања омладинске политике у нашој локалној самоуправи мора водити рачуна о безбедносним интересима младих. Да би се они задовољили неопходно је утицати на остваривање конкретних видова сарадње свих релевантних институција на локалном нивоу. Почев од Полицијске управе, преко Центра за социјални рад, па све до образовних установа. Само такав свеобухватан институционалан приступ може изнедрити задовољавајуће резултате у безбедносној сфери омладинске политике. Такође, потребно је радити на постизању што веће усклађености програма намењених решавању питања безбедности младих.

6. Социјална укљученост младих

6.1. Област социјалне заштите

Социјална политика је предност и брига за друштвене интеракције, те усмеравању младих ка самосталном и одговорном проналажењу решења која ће допринети њиховом потпуном остварењу у друштву. Социјална политика на локалном осим решавања проблема незапослености нужно мора бити окренута и ка остваривању социјалне сигурности и благостања, укључујући припаднике младих рањивих група у локалној заједници, остваривању једнакости младих у односу са осталим друштвеним групама и борби против дискриминације међу младима. Веома је важно имати на уму да се потребе и гледишта младих особа током времена мењају. Ове промене су очекиване и прате природан пут сазревања, те се тада могу јавити и нова гледишта и циљеви.

У Србији је донет нови Закон о социјалној заштити у коме је дефинисано да социјална заштита организована друштвена делатност од јавног интереса чији је циљ пружање прве помоћи и оснаживању за самостални и продуктиван живот у друштву појединца и породица, као и спречавање настајања и отклањања последица социјалне искључености. Законом о социјалној заштити обухваћени су млади од 15 до 26 година. С друге стране, стратешки документи пре свега Национална стратегија за младе као и локални акциони планови дефинишу младе особе узраста од 15 до 30 година. Млади од 26 до 30 година у систему социјалне заштите третирају се као одрасла лица.

Национална стратегија дефинише рањиве групе младих:

1. Млади угрожени сиромаштвом,
2. Млади Роми,
3. Млади са инвалидитетом,
4. Млади који живе у избеглиштву и расељењу,
5. Млади повратници у процесу реадмисије,
6. Осетљиве групе младих с обзиром на пол,
7. Припадници LGBTIQ,
8. Млади родитељи,

9. Млади без родитељског старања,
10. Млади улице.

Међу кључним иницијативама ЕУ у области образовања и омладинских политика биће ,,обезбеђивање да свака будућа иницијатива ЕУ која се тиче младих обухвати предлоге који ће имати за циљ између осталог борбу против сиромаштва и социјалне искључености угрожених младих, путем неформалног учења и партицвипативних метода". Као кључни изазови за јавне политике идентификовани су ,,превенција, која представља најефикаснији и најодрживији начин борбе против сиромаштва и социјалне искључености и рана интервенција да би се избегло да људи који падну у сиромаштво остану заробљени у све тежим и проблематичнијим социо-економским ситуацијама." Европска стратегија за младе поставља циљ ,,спречити друштвену искљученост и сиромаштво младих људи и пренос таквих проблема између генерација". Овакве појаве појединца или групе становништва удаљавају од могућности за образовање, запослење и остваривање прихода, као и укључивања и учешћа у друштвеном животу и активностима заједнице. Искључени појединци или групе имају недовољан или неадекватан приступ институцијама, огранима власти и доношењу одлука. Зато треба јачати узајамну солидарност између друштва и младих. Потребно је промовисати једнаке могућности за све и борити се против свих облика дискриминације. Да би млади остали у фокусу процене, неопходно је развити однос поверења и сарадње директно са младима и прибавити информације од њих самих о њиховим околностима и потребама. Доступност и квалитет услуга обезбеђују могућност превенције бројних проблема који настају под утицајем промена изазваних развојем, незадовољених потреба и трансакција са окружењем.

Чак 72% према „*U-report*" истраживању није упознато са термином ,,Осетљиве групе младих", а за најосетљивију групу младих сматрају младе угрожене сиромаштвом (38%) и младе са инвалидитетом (28%). Већина младих (74%) никада није учествовала у активностима које су инклузивног типа и подразумевају укључивање младих из посебно осетљивих категорија (сиромашни, особе са инвалидитетом, Роми, *HIV* позитивни), али би већина учествовала (70%).

Осетљиве категорије се суочавају са изузетним тешкоћама у достизању самодовољности, јер имају тешкоће услед недовољног образовања, бескућништва, сиромаштва, сукоба са законом и вишеструким виктимизацијама.

У прегледу и анализи стања потребно је уважити неједнаке животне шансе осетљивих група младих и могуће ризике искључености и неједнакости оних особа које живе у тешким условима. Неопходно је идентификовати постојање оних младих којима је потребно понудити адекватан садржај, прилагођен њиховим могућностима и потребама. Чињеница је да не постоји довољан број програма који су намењени свим категоријама осетљивих група младих. Такође, неопходно је повећати свест младих о правима и потребама осетљивих група младих и константно радити на подизању свести и практиковању принципа недискриминације у друштву.

6.2. Институције из области социјалне заштите

Центар за социјални рад своју делатност заснива на основу Статута центра у коме је предвиђено да као орган старатељства и примарна установа социјалне заштите решава захтеве у првом степену из области породично-правне и социјалне заштите. Центар обавља послове социјалне, породично-правне заштите, пружа услуге социјалног рада у поступку решавања о тим правима, врши исплату новчаних права, решава у првом степену о остваривању права утврђених Законом о социјалној заштити и обезбеђивању социјалне сигурности грађана. Од јануара 2004. године у оквиру Центра као посебна организациона

целина функционише и Прихватилиште за жене и децу жртве насиља у породици. Скупштина града Лесковца је 2014. године донела Одлуку о социјалној заштити грађана на територији града Лесковца. Овом одлуком уређују се делатности, права и услуге, поступци за остваривање права социјалне заштите, али и права и обавезе самих корисника.
Једна од најважнијих служби у оквиру Центра за социјални рад јесте Служба за заштиту деце и младих. Ову службу чине стручни радници различитих професија (психолози, специјални педагози, педагози, социјални радници и правници) који раде на заштити права и интереса деце и младих. У току 2020. године било је 1018 деце и младих на евиденцији ове службе. Ова категорија корисника са евиденције Центра за социјални рад, у току године обухватила је следеће подкатегорије деце и младих:

- Деца и млади без родитељског старања,
- Деца и млади из породице са поремећеним односимна,
- Деца и млади са поремећајима у понашању,
- Деца и млади жртве злостављања и грубог занемаривања,
- Деца и млади са инвалидитетом.

Деца и млади без родитељског старања
У току 2020. године на евиденцији Центра за социјални рад било је укупно 193 деца и 46 младе особе за родитељског старања. (укупно 239) Закључно са 31.12.2020. године, структура деце и младих без родитељског старања је следећа:

- У хранитељским породицама – 115 деце (81 деце и 34 младе особе),
- У сродничким породицама (без надокнаде) – 82 деце,
- На домском смештају 8 деце (6 деце и 2 младе особе).

Деца и млади са поремећајима у понашању
На евиденцији Центра за социјални рад било је 287 деце и млађих пунолетних лица са проблемима у понашању (264 деце и 23 млађих пунолетних лица). Број нових захтева деце и младих са поремећајима у понашању је о овој години износи укупно 244 и то :

- Деце и млађа пунолетна лица са асоцијалним понашањем – 74;
- Малолетни крив.неодг.извршиоци кривичних дела – 20;
- Учиниоци кривичних дела – 76;
- Малолетни учиниоци прекршаја – 74;

Васпитне мере реализоване су у односу на 47 дете.
Деца и млади из породица са поремећеним породичним односима
Деца и млади из породица са поремећеним породичним односима су једна од најбројнијих подгрупа корисника када су деца у питању. У току 2020. године, Служба за заштиту деце и младих евидентирала је 392 детета из ове корисничке групе. То су пре свега деца чији је проблем, сукоб између родитеља који се разводе и који се споре око начина вршења родитељског права.
Деца и млади са инвалидитетом
Деца и млади са инвалидитетом су током године користили право на додатак за помоћ и негу другог лица и увећани додатак за телесно оштећење у оквиру система социјалне заштите.
Насиље у породици
Центар за социјални рад као орган старатељства има посебну обавезу на основу Закона о спречавању насиља у породици и Посебног протокола о поступању Центра за социјални рад у случајевима насиља у породици. Центар за социјални рад има формиран Интерни Тим за насиље у породици. Овај интердисциплинарни тим чине 5 стручних радника Центра за социјални рад: 1 социјални радник, 1 дипл.социјални радник, 2 психолога и 1 правник. Представници Центра за социјални рад су чланови Групе за координацију и подршку која

је формирана на нивоу основног јавног тужилаштва. Ова група састаје се два путе месечно и на њима се разматрају случајева насиља у породици. У току 2019. године евидентирано је укупно 974 пријава насиља у породици и 894 случајева насиља. Стручни радници Службе за заштиту деце и младих су пружили психо-социјалну подршку и помоћш жртвама насиља у породици, кроз свакодневан рад као и кроз неодложне интервенције. Током године радило се на смештају угрожених лица у Прихватилишту та жене и децу жртве насиља у породици – Сигурна кућа. У току 2020. године, било је смештено укупно 20 лица (14 жена и 6 детета) у Прихватилишту за жене и децу жртве насиља у породици.

Пројектне активности Центара за социјални рад:

- Пројекат ,,Жртве" намењен је малолетницима од 14-18 година са поремећајима у понашању. Реализује се преко Центра за породичну медијацију. Овај пројекат је подржан од старане града Лесковца.
- Пројекат ,,Превенција ризичног понашања младих" је пројекат који је подржан од града, а намењен је ученицима основних и средњих школа. Реализује се кроз радионице, а циљ му је превенција девијантних облика понашања младих.
- Пројекат ,,Превенција насилног понашања у партнерским односима младих", реализује се у средњим школама.
- Пројекат UNICEF-а ,,Све за децу: Мобилизација заједнице за подршку развоју ромске деце у најранијем детињству", где је ЦЗСР партнер у пројекту.

6.3. Услуге у заједници и друга права у функцији локалне самоуправе

Социјално становање у заштићеним условима

Социјално становање у заштићеним условима је дневна услуга у локалној заједници, која се реализује уз финансијску подршку локланог буџета и у партнерством са Комесаријатом за избеглице и UNHCER-ом. У стамбеној згради са 20 станова живе 15 избегличких породица и 4 породице из категорије материјално угрожених лица.

Персонална асистенција

Персонална асистенција је услуга која је намењена особама са инвалидитетом. До сада је 9 лица остварило лица остварило права на услугу персоналне асистенције.

Дневни боравак за особе са сметњама у развоју

Дневни боравак за особе са сметњама у развоју је услуга која је намењена младима и одраслима са интеектуалним тешкоћама. Услуга дневног боравка реализује се у Дневном боравку ,,Дуга" у Лесковцу и доступна је најмање осам сати дневно током пет радних дана у недељи.

Лични пратилац детета

Лични пратилац детета је нова услуга која је намењена деци са сметњама у развоју, као
Одлуком Градског већа Града Лесковца, ученици основних и средњих школа из материјално угрожених породица са подручја града Лесковца остварују право на 5.000,00 динара за куповину уџбеника и школског прибора. У циљу реализације ове једнократне помоћи, Град Лесковац је обезбедио 1.150.000,00 динара.

6.4. Локални координациони тим за борбу против трговине људима

Трговина људима данас представља глобални феномен и један од најгрубљих начина кршења основних људских права. Жртве се експлоатишу у свим деловима света нарушавањем њиховог идентитета, интегритета и човечности. Значај превентивног деловања у овој области препознао је град Лесковац и због тога је на иницијативу градоначелника др сци. мед. Горана Цветановића Градско веће новембра месеца 2013.

године донело одлуку да се формира ,,Локални координациони тим за борбу против трговине људима". Тим је формиран са циљем оснаживања системског партнерства у спровођењу Националне стратегије за борбу против трговине људима који заједнички спроводе Међународна организација за миграције (ИОМ) и Министарство унутрашњих послова Републике Србије.

Обележавање Европског дана борбе против трговине људима у Омладинском клубу града

Чланови локалног координационог тима за борбу против трговине људима су представници Полицијске управе Лесковац, Центра за социјални рад Лесковац, Дома здравља Лесковац, Организационе јединице Црвеног крста из Лесковца, Вишег јавног тужилаштва Лесковац, Вишег суда у Лесковцу, као и Канцеларије за младе. Град Лесковац има добре републичке и локалне институције, као и стручњаке различитих профила који заједно делују у овој борби. Тежњу и деловање града у овој области препознао је и Центар за заштиту трговине људима, најважнија установа у нашој земљи која пружа заштиту жртавама, па је јула 2019. године град Лесковац постао први град са којим је потписан протокол о сарадњи. Сваког 18. октобра обележава се Европски дан борбе против трговине људима, те се тим поводом организује трибина на ову тему у којој учешће узимају ученици средњих школа.

7. Заштита животне средине и млади

Устав наше земље вели да свако има право на здраву животну средину и на благовремено и потпуно обавештавање о њеном стању, али и да је свако дужан да чува и побољшава животну средину. (*Устав Републике Србије, „Сл. гласник РС", бр. 98/2006*) При том, животна средина се законски дефинише као скуп природних и створених вредности чији комплексни међусобни односи чине окружење, односно простор и услове за живот (*Закон о заштити животне средине „Сл. Гласник РС", бр. 135/2004, бр. 36/2009, 36/2009 -*

др. закон, 72/2009 - др. закон и 43/2011 - одлука УС). Главни проблеми заштите животне средине су низак ниво свести о животној средини, недовољна едукација о животној средини и неадекватно учешће јавности у одлучивању (*Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године*).

Времена када се еколошка проблематика у развојним контекстима доминантно доживљавала као сувишна и/или субверзивна компонента одавно су иза нас. Насупрот томе, сада се генерални став о потреби њене имплементације у развојне (секторске и укупне) делатности друштва не доводи у питање. Супротстављеност и међузависност економије и екологије у савременим условима налази синтетизован израз у појму одрживи развој (*„Потенцијали и ограничења животне средине општине Лесковац у циљу одрживе аграрне производње*"). Уосталом, могло би се чак и рећи, ослањајући се на идеју одрживог развоја, да је еколошка свест људи својеврсна мера савремености њихове заједнице. Стога се кроз велики број активности у протеклом периоду Град Лесковац свесрдно залагао да и практично остварује своје еколошке циљеве, а то су: заштита животне средине, односно очување и побољшање квалитета ваздуха, воде, земљишта, шума, подстицање програма еколошког образовања и јачања јавне свести о питањима очувања животне средине и одрживог развоја.

Подизање еколошке свести грађана се обично наводи као кључна ствар за остваривање заштите и унапређење животне средине. Да не би ово уврежено мишљење остало општа флоскула, која би дезавуисала сваку врсту напора усмереног ка побољшању животне средине, неопходно је макар скицирати изглед равни у којој се еколошка политика пресеца са омладинском политиком. Две наречене јавне политике, наиме, морају се на стратешком нивоу прожети како би тема односа младих и животне средине добила своју физиономију. Стога би се морало поћи од сазнања да су свест и мишљење младих људи фундаментално важни за развој целокупне локалне заједнице, а нарочито у погледу заштите и унапређења животне средине. Отуда је важно континуирано подстицати младе да се активно укључују у различите еколошке подухвате. Најбољи могући начин за постизање овог циља, рекло би се, јесте промовисање важности тзв. цивилног сектора на еколошком пољу. Другим речима, локалне невладине организације, удружења, покрети и сл. су квалитетан облик укључивања младих људи у процесе еколошке политике у локалној самоуправи. Иначе, Закон о заштити животне средине у члану 7. прописује да удружења грађана у области заштите животне средине припремају, пропагирају и реализују своје програме заштите, штите своја права и интересе у области заштите животне средине, предлажу активности и мере заштите, учествују у поступку доношења одлука у складу са законом, доприносе или непосредно раде на информисању о животној средини. Леп пример успостављања позитивне корелације између локалне самоуправе и омладине јесу константни годишњи Јавни конкурси за финансирање и суфинансирање пројеката из Фонда за заштиту животне средине града Лесковца. Фонд за заштиту животне средине града Лесковца (буџетски фонд) основан је 2009. године, ради обезбеђивања финансијских средстава у области очувања, одрживог коришћења и заштите и унапређења животне средине на територији јединице локалне самоуправе, односно града Лесковца. Сврха оснивања буџетског Фонда за заштиту животне средине града Лесковца је финансирање акционих и санационих планова у складу са Националним програмом заштите животне средине као и финансирање програма, пројеката, акционих и санационих планова из стратешких докумената и других активности у складу са интересима и специфичностима града Лесковца. Са оваквом праксом функционисања поменутог фонда несумњиво треба наставити у будућности са тежњом раста опредељених новчаних средстава. Активност Фонда је посебно значајна из разлога што се младима недвосмислено

и отворено пружа прилика да креирају изглед и еколошки развој сопственог окружења, иако су углавном, као што знамо, недовољно заинтересовани за учешће у локалним јавним политикама.

Однос омладине према животној средини, односно према њеној заштити и унапређењу, се драстично може побољшати повећавањем нивоа информисаности младих о њеном суштинском значају за локалну заједницу. Да би еколошка свест заживела у пуном капацитету ваљало би се руководити жељом да млади стално долазе у непосредан контакт са највреднијим и најпривлачнијим деловима животне средине. Другим речима, акценат треба стављати на упознавању младих са заштићеним природним добрима, која имају велику улогу и значај у очувању биолошке разноврсности, стварању повољнијих природних услова у погледу климе, одржавању еколошке равнотеже итд. Ово нарочито с обзиром на све већу заступљеност и атрактивност тзв. еколошког туризма, који у комбинацији са промовисањем конкурса за заштиту животне средине може дати одличне резултате. Упоришта за овакве стратешке поставке еколошке политике се налазе у ноторној чињеници да је за очекивати да су млади људи, по природи ствари, ангажованији, креативнији, свестранији, жељни нових сазнања и што већег личног утицаја на своју заједницу, у поређењу са старијим генерацијама у друштву.

Образовни контекст разматрања односа младих и животне средине у нашој локалној самоуправи је, чини се, од огромног значаја. Посебно ако се има у виду значај образовног система у изграђивању перцепције најмлађих наraштаја који спадају у категорију омладине. У том смислу, као да недостаје целовит и сасвим адекватан приступ у процесу образовања по питању заштите и унапређења животне средине. Наиме, програми из области екологије као да нису у потпуној мери и на довољно приступачан начин заступљени у образовном систему, о чему сведоче људи запослени у институцијама просвете. Поред овог формалног вида, неопходно је потенцирати и радити на што већој заступљености неформалних видова образовања у локалној заједници, као што су еколошке радионице, предавања, семинари и томе слично. На овај начин би се сигурно побољшала едукација младих у области екологије и поспешиле њихове иницијативе на овом пољу. Такође, не може се не поменути значај постојања посебног образовног профила у образовном систему, који би служио за школовање омладине као стручног кадра у области заштите животне средине. Хемијско-технолошка школа у Лесковцу има посебан образовни профил – техничар заштите животне средине, на чијем очувању и промовисању треба радити.

За младе се као највећи проблеми у области животне средине појављују различити облици њеног угрожавања који су видљиви „голим оком", као што су бацање смећа на површинама јавне намене, уништавање зелених површина, напуштеност или неопремљеност адекватним садржајима бројних „зелених простора". У ту сврху је нужно, као и до сада, предузимати кораке сталног и детаљног чишћења јавних и зелених површина, али и чинити инфраструктурно опремање оних подручја која у највећој мери служе омладини за провођење слободног времена, одмор или рекреацију. Нема сумње да сам Град Лесковац поседује велики еколошки потенцијал који се у будућности може и мора све више користити, а што изискује извесна материјална улагања. Примерице, треба радити на што бољем и квалитетнијем опремању простора попут брда Хисар, које представља „плућа нашег града". Такође би ваљало инсистирати на реализацији оних еколошких пројеката који инволвирају све актере тзв. цивилног друштва, анимирати исте и пружити им шансу да сами дају идеје и иницијативе на овом плану. Исто је примећено и да површина око реке Ветернице, односно кеј није у потпуности очишћен на извесним

деловима, али ваља имати на уму извесне административне препреке које се могу јавити приликом чишћења река и области око њих, које су у државној јавној својини.

Коначно, неизоставни део стратешког планирања односа младих и заштите животне средине у Лесковцу мора бити ангажман локалне самоуправе у погледу што бољег и квалитетнијег обележавања еколошки важних места. То би се остварило коришћењем различитих знакова, упутстава и упозорења, који доприносе очувању конкретних локација од свакодневних угрожавања, загађења и оштећења. Овим би се постигло још боље скретање пажње свим грађанима, а поготово омладини, на зависност очувања животне средине од деловања човека, као и њен повратни утицај на живот свих нас. Речју, важно је постићи јавну свест која се заснива на ставу да су млади не само део еколошких проблема, већ и део њихових решења.

Стратешко дефинисање положаја младих у односу на локалну заштиту животне средине очито захтева садејство свих нивоа јавне власти. Стога се спровођење стратешке визије решавања проблема на релацији младих и животне средине мора у одређеној мери ослањати на релевантној еколошкоправној регулативи, чији прописи и те како воде рачуна о принципима одрживог развоја и постулатима циркуларне економије. Завидан ниво културе очувања и квалитетног опхођења према животној средини свих, а нарочито младих, претпоставља лични и колективни осећај еколошке одговорности, која своје клице носи у константном раду надлежних институција локалне власти, да би своје целовито остварење доживела кроз активности локалног тзв. невладиног сектора.

8. Информисање младих

Континуирано управљање информацијама које се прикупљају основ је за брз и сталан проток информација, сталну међусобну размену идеја и иновација младих, узајамно поверење, упућност на једне исте (националне или регионалне) и комплементарне (локалне) јавне институције. Такво окружење, основ је и за развој омладинског предузетништва, али и за стабилан однос између младих и локалних власти.

Приликом прикупљања података о информисаности младих у Лесковцу у циљу сагледавања стања и анализе потенцијалних решења, уочен је недостатак у овој области. Наиме, истраживање је показало да млади нису довољно информисани о садржајима за младе који се одвијају у Лесковцу (90% младих од 15-19 година, 73% младих од 20-24 године, 70% младих од 25-30 година дало је одговор не). Као најчешћи начин њиховог информисања млади су истакли социјалне мреже (22% код младих од 15 до 19, 22% код младих од 20 до 24 и 26% код младих од 25-30). Као други важан извор информација показали су се Web-сајтови и портали, док су се испитаници млађе популације изјаснили да су најбоље информисани од стране вршњака. Медији као што су ТВ, штампа, радио сврстани су као секундарни извор информација. Приликом анализе садржаја за младе у Лесковцу, добијени су резултати да младима највише недостају едукативни излети и дружења са младима из других држава и градова. Старије старосне групе (20-24 године) и (25-30 година) препознале су могућност волонтирања као циљ побољшања услова живота у граду, што указује на то да постоји свест о волонтирању. Резултати истраживања показали су да младима женског пола највише недостају филмски и музички фестивали и догађаји за младе, психолошке радионице кроз које млади раде на себи, едукативни излети и волонтирање као добар начин спровођења слободног времена. Са друге стране, млади мушког пола више су препознали потребу за организовањем радионица за савладавање техника ненасилне комуникације, спортске активности и активности на тему очувања животне средине.

С обзиром да област информисања има рефлексије и на друге области примећује се њена посебна повезаност и деловање у области запошљавања. У истраживању које је спроведено велики проценат младих (50% младих од 15-19 година, 42% младих од 20-25 година, 30% младих од 25-30 година) се изјаснио да је „у мањој мери" информисан. У највећем броју млади у Лесковцу су се изјаснили да су довољно информисани о очувању и унапређењу здравља и наркоманију навело као највећи проблем који се тиче здравља и безбедности младих. Као највећи проблем младих, који их највише забрињава, издвојила се незапосленост (18% младих од 15-19 година, 19% младих од 20-25 година, 21% младих од 25-30 година).

С обзиром на то да живимо у времену глобализације у којем је раст знања веома брз, а приступ информацијама и способност њиховог анализирања све важнији за младе, главни циљ израде овог стратешког документа из ове области је проналажење начина за осавремењавање и унапређење педагошке подршке која се тиче приступа младих информацијама. Теорије информационог друштва које полазе од технолошких иновација претпостављају да је стварање рачунара и њихов даљи развој преобразило друштво. Први период интензивног интересовања уследио је 70-их година прошлог века, а процес омасовљења интернета током 90-је поново подстакао теоријска размишљања о домету и улози технологије. Када се говори о технолошком аспекту реч је о глобалној, децентрализованој, интерактивној, флексибилној, мрежној, отвореној структури која стално расте. Односно, континуирано се повећава и врста и број уређаја који постају њен део, као и капацитет и брзина преноса информација унутар ње. Све чешће се истиче да је приступ информацијама предуслов за активно учешће и укључивање младих у друштво. То питање се проблематизује и у већини релевантних политичких докумената који се тичу младих на нивоу ЕУ и шире, попут докумената Бела књига. С обзиром да у току школовања млади проводе велики део свог времена у школи/на факултету, то је уједно и место где се обликују многи њихови погледи и ставови о животу. У том смислу образовне институције морају бити и место где млади активно учествују и где се процес доношења одлука подржава, подстиче и сматра делотворним. Дакле, школе или факултети морају постати један од најважнијих канала протока и дистрибуције информација.

Да би млади могли да активно учествују у животу друштва и постану одговорни грађани/грађанке, треба да буду адекватно информисани о свему што им друштво нуди. Информисање младих би требало да буде уз коришћење свих форми обавештења. Када је реч о јавним институцијама у Лесковцу, информисање младих је непосредно, а најбоља мотивација је укључивање младих у стручну праксу и јавне дебате о креирању омладинских политика, учешће у локализацији реформског националног оквира.

Стога је, приликом конципирања активности које су у складу са стратешким циљем и којима би се дао одговор на анализирано стање и утврдиле смернице за подстицање информисаности младих, укључен став свих институција релевантних за оцену и унапређење система информсања младих.

9. Култура и креативност младих

Град Лесковац уназад годинама издваја 9% из буџета за културу и спада у групу градова који највише издвајају средства за институције које се баве културом. Већина институција културе и манифестација културе и креативног изражавања у Лесковцу, посвећено је младима, или се у некој мери баве младима:

► **Народна библиотека „Радоје Домановић"** у Лесковцу располаже значајним фондом књига и часописа (белетристика, стручна литература, књиге на страним језицима, завичајна грађа) намењених младима од 15 до 30 година старости.

Организовањем садржаја високих естетских вредности, културних, уметничких и образовних програма из различитих области, литерарних, ликовних и других такмичења, ликовних изложби, изложби књига и некњижне грађе, као и акција којима се младима пружају разне погодности при учлањењу, Библиотека шири њихове погледе, истиче важност читања и утиче на развијање љубави према књизи.

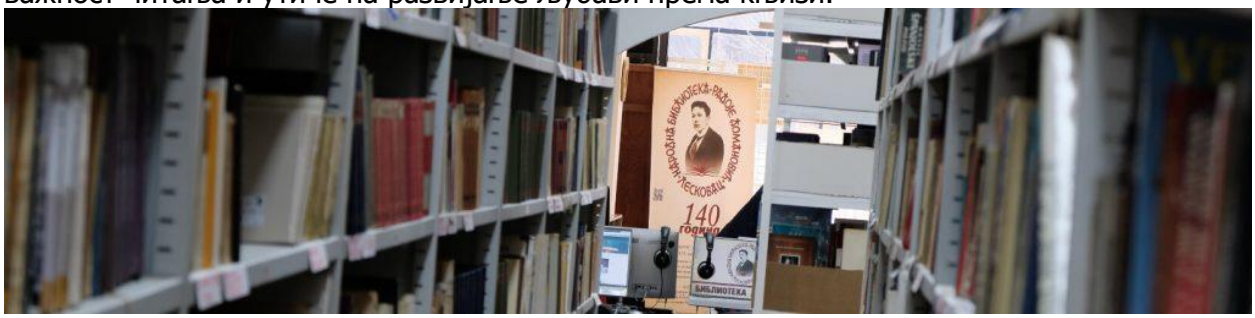

Активности које Библиотека спроводи за младе:

- Фестивал дечјег стваралаштва „Уметник из школске клупе",
- Помоћ у изради дипломских, мастер и докторских радова, као и помоћ при изради стручних и научних радова,
- Организовање 3Д ЛАБ, микробит и мејкерспејс радионица, као и радионица на српском и енглеском језику на тему књига и читања,
- Бесплатно коришћење електронске учионице,
- Ликовни, литерарни и видео-конкурси,
- Ликовни програм „Слике међу књигама - млади ствараоци",
- Књижевни програм „Млади ствараоци",
- Промоције књига и часописа,
- Бесплатан упис или упис са одређеним погодностима за ученике основних и средњих школа и студенте током обележавања значајних датума,
- Предавања на тему болести зависности и борбу против верских секти у сарадњи са Одбором за превенцију болести зависности и борбу против верских секти Скупштине града Лесковца,
- Учешће у Ноћи истраживача, Ноћи музеја, Ноћи књиге са пропратним програмима у Библиотеци,
- Бесплатна припремна настава из српског језика и књижевности за учеснике основних и средњих школа града Лесковца,
- Видео конкурс „Упознај мој завичај",
- Библиотечки квиз.

► **Лесковачки културни центар** покренуо је програм за децу и младе са основном мисијом да обогати културни живот младих као и да негује културне, образовне и естетске вредности основаца и средњошколаца, и да на тај начин у сарадњи са образовним установама и сродним удружењима, ствара и негује будућу публику својих програма.

Вођени позитивним искуствима и примерима добре праксе из претходних година, као и трагајући за новим идејама како би код деце и младих развили неопходне културне потребе и навике, у годинама које следе, наставиће са остваривањем своје мисије, реализовањем следећих програма и активности намењених младима Града Лесковца:

➢ **Лесковачки интернационални фестивал филмске режије - LIFFE** основан је 2008. године са идејом да на једном месту окупи и промовише најбоља филмска остварења и њихове ауторе из Србије и региона. Својим садржајем доприноси афирмацији филмске уметности и у потпуности је посвећен филму и ауторима из региона, као и њиховој међусобној повезаности и размени креативних идеја и искуства. На фестивалу се додељују награде за режију и афирмацију филмске уметности са именом нашег прослављеног и значајног редитеља Живојина Павловића. Фестивал LIFFE се одржава сваке године у септембру у организацији Лесковачког културног центра, под покровитељством Министарства културе и информисања Републике Србије, Филмског центра Србије и града Лесковца.

➢ **STRINGS међународни фестивал и летња академија музике** је, по оценама сручне комисије Министарства културе и информисања и реакцијама учесника и публике, најзначајнија музичка манифестација у Лесковцу која у летњим месецима позиционира Лесковац као омладимски музички центар региона. Велики број музичких дешавања у току његовог трајања - концерата, изложби, предавања, разговора, разних едукативних радионица и сл. са учешћем најзначајних педагога и извођача Србије, региона и света омогућава подизање уметничког знања сваког појединца. Посебан акценат се ставља на уметнички развој публике која заслужује концерте врхунских извођача. У оквиру фестивала ради и летња академија музике коју похађа 80 до 100 полазника из Србије и региона са одржаних више од 600 часова.

➢ **Фестивал аматерске позоришне режије - ФАПОР** је представљање позоришних аматера публици (редитеља, глумаца) и њихово афирмисање и међусобно креативно надметање у идејама уједно и развијање праведног такмичарског духа и награђивање најбољих као и едукација и унапређивање знања о позоришној уметности уопште, кроз разне видове радионица, предавања и разговара. У првом плану овог фестивала јесу редитељи (аматери) као творци једне целине (представе) чији се рад

првенствено оцењује.
ФАПОР у Лесковцу има републички значај. Право учешћа имају све позоришне аматерске групе на територији Србије као и из региона. Тема фестивала јесте аматерска позоришна режија.

➢ **Самит фотографа екс Југославије** се одржава од 2009. године када је реализован први Самит и од тада се програм у континуитету развијао. Развој фотографије као визуелне уметности на балканским просторима најчешће је базиран на индивидуалним иницијативама и појединачним партнерским пројектима који често немају дугорочне резултате. Самит фотографа у Лесковцу има за циљ да подстакне сарадњу на развију међународне платформе која ће у континуитету позитивно утицати на развој фотографије као визуелне уметности. Дугорочно, Самит подстиче сарадњу, развој и афирмацију фотографске уметности на простору Балкана. Данас Самит фотографа екс Југославије представља једну од најзначајнијих међународних манифестација овог типа на простору Балкана која има за циљ да унапреди сарадњу и оснажи пријатељство фотографа и фото организација са идејом стварања иновативних програма, културних садржаја и уметничких радова у области фотографије.

➢ **Фестивал сценских минијатура** је тродневна манифестација која се одржава сваке године крајем новембра у организацији Лесковачког културног центра. Фестивал је покрнут 2014. године са циљем да афирмише различите облике сценског стваралаштва деце и младих узраста од 6 до 15 година, као и да пружи деци и мадима прилику да се уметнички изразе - кроз глуму, игру и плес. Оно што овај Фестивал чини јединственим је то што се на њему приказују кратке сценске форме, сценске минијатуре које деца играју за децу. На Фестивалу се деца представљају: драмолетима, сценским играма, балетским и кореографским минијатурама, пантомимом, перформансима, акробатиком, традиционалним играма и другим облицима сценског изражавања.

► **Туристичка организација града Лесковца** у сарадњи са свим основним школама на територији града организује манифестацију „Спомен парк" са циљем да оживи ово запостављено, а некада омиљено излетиште наших суграђана, које је британски ББС уврстио у десет најчудеснијих архитектонских структура. Споменик је од велике важности и историјског значаја за читав лесковачки крај. У оквиру манифестације, ученици основних школа добили су прилику да се на позорници представе својим програмом, а на одређеним пунктовима у парку приказују су рекреативни спортови.

➢ „**Лесковачки летњи фестивали**" је културно-забавна манифестација која се сваке године одржава у другој половини јуна. Програм, бесплатан за посетиоце, се реализује на отвореном, у атрактивном простору етно-комплекса Шоп-Ђокић. Замишљена је тако да анимира грађане Лесковца, пре свега младе који не напуштају Лесковац у време када се школска година завршава и када почињу годишњи одмори. „Лесковачко лето" прате турнири у малом фудбалу и уличном баскету, модне ревије, изложбе слика, ручних

радова, цвећа, птица и ревије паса свих раса. Пре неколико година „Лесковачко лето" је променило концепт и прерасло у „Лесковачки летњи фестивал", са намером да обједине неколико уметничких области: сценску (позориште и уметничку игру), жанровски различиту музику, традиционално стваралаштво, стваралаштво деце и младих,... Од програма треба поменути: Фестивал клупских и уличних музичара, Фестивал уличног театра, Фестивал дечијег стваралаштва, Фестивал традиционалне уметности, Видовданске вечери, Модафест,...

➢ **Лесковачки карневал** је према броју посетилаца и дужини трајања један од најпосећенијих и највећих у Републици, привлачи и одређени број креативних младих људи. Колажна манифестација окупи педесетак карневалских група из земље и иностранства, са преко 1.000 учесника, карневалске дане испрати преко 50.000 посматрача. Осим централног дешавања, велике међународне карневалске поворке, током трајања манифестације организују се и велики маскенбал, дечји карневал, карневал ватре, карневал животиња, фестивали уличних забављача.

► **Удружење „Музичка комуникација"** ради 10 година са младима у области музике, помажући и стварајући услове да, првенствено млади људи, стекну основни, као и средњи ниво на инструментима који су заступљени у популарној музици. Један од тих инструмената јесу бубњеви. Кроз „Драм Дум Школу" бубњева прошло преко 70 полазника, како почетника, тако и професионалаца, који су научили основе или побољшали своју вештину свирања овог инструмента. Удружење „Музичка комуникација" младима пружа прилику за активно и квалитетно провођење слободног времена, дружење са истомишљеницима, као и помоћ за набавку инструмената. „Музичка комуникација" спаја младе музичаре како би формирали групе и самим тим се усавршавали као музичари.

► **Друм Дум Фест** је фестивал ритма, бубњева и перкусија, по својој концепцији јединствен на Балкану, а по својој популарности и значају високо котиран међу бубњарима региона. Многи значајни бубњари са свих меридијана већ након првог фестивал, 2011. године, изражавају заинтересованаст да учествују у овој манифестацији, коју организује удружење „Музичка комуникација". Велики значај овог фестивала не огледа се само у ревијалном делу програма који је свих девет година публици нудио врхунски квалитет. Посебно важан акценат организатори стављају на пратећи део програма ДДФ-а који се огледа у промовисању младих снага, па је тако већ од трећег фестивала уведен програм "ДДФ kids & ДДФ teens", који има тенденцију да постане озбиљан такмичарски и промотивни програм за младе бубњаре. Као део те подршке, ту је још један пратећи програм Друм Дум приче, који траје током целе године. У питању је едукативни део, организован кроз радионице које воде искусни и врхунски бубњари.

► **Балканска смотра младих стрип аутора**, коју организује Удружење љубитеља стрипова и писане речи "Никола Митровић Кокан", је најстарији фестивал стрипа некадашње Југославије пред публиком. Балканска смотра младих стрип аутора има педагошки карактер и усмерена је ка бољем повезивању националних културних сцена земаља Балкана, по чему је јединствена манифестација на Балкану. Руководиоци школе и смотре, годинама успешно промовишу наш град освајајући престижне награде у земљи и иностранству.

► **„TomorrowLe"** је музички фестивал, који на забаван начин пружи прилику младима да, кроз дружење са вршњацима истих исересовања, стекну знање о вештинама диџејинга, музичке продукције и сценског наступа али и могућност за упознавање омиљеног диџеја или извођача. Сврха фестивала јесте развој културних потреба, јачање капацитета деце и младих и унапређење њихових знања и вештина кроз организацију музичких концерата и едукативних радионица, подстицање и афирмисање младих талентованих диџејева и едукацију у области електронске музике.

Бесплатне радионице гитаре у Омладинском клубу града

► Канцеларија за младе у Омладинском клубу као место окупљања младих такође доприносе стварању услова за креативно изражавање младих. Организоване су музичке радионице, курсеви глуме, фоторгафије, радионице сликања, графике, декупажа и сличних техник. У Омладинском клубу одржавају се представе хуманитарног карактера, као и изложбе слика.

10. Анализа ресурса, институција које раде са младима

Институција	Врста ресурса	Постојећи ресурси	Недостајући ресурси
Локална самоуправа	Институције	Канцеларија за младе, Савет за младе, Дом здравља, Дечји диспанзер са саветовалиштем за младе, Центар за социјални рад Лесковац, Народна библиотека „Радоје Домановић“, Народни музеј Лесковац, Народно позориште Лесковац, Лесковачки културни центар, Дом културе Рома, Дом културе Брестовац, Дом културе Печењевце, Дом културе Вучје, Предшколска установа, Дом ученика, Центар за стручно усавршавање у образовање, Спортско рекреативни центар	/
	Материјални ресурси	Канцеларија, простор Омладинског клуба, Објекти намењени здравству, школству, социјалне заштите и култури, спортске дворана и базен, вртићи	Просторије намењене креативном деловању младих (центра за дигиталне компетенције и креативну економију, интернет саветовалишта), излетиште, концертна дворана, омладински центар, повећање капацитета предшколске установе
	Људски ресурси	Оспособљен стручни кадар у институцијама и организацијама које се баве младима	Умрежавање са институцијама за младе у Србији и иностранству, континуирани рад и

			усавршавање, умрежавање институција и организација које се баве младима
	Финансијски ресурси	Буџет града, републички фондови, донаторска средства	Донаторска средства за веће инфраструктурне пројекте
Националне институције	Институције	Национална служба за запошљавање, Полицијска управа, Болница, Академија стуковних студија Јужна Србија, Технолошки факултет, Мрежа основних и средњих школа	Као центар Јабланичког округа, Лесковац има све потребне институционалне капацитете
	Материјални ресурси	Објекти здравства, школства, подршке запошљавању	Унапређење попстојећих објеката, осавремењавање рада у школама и здравственим установама, приступачност објеката особама са отежаним кретањем или инвалидитетом
	Људски ресурси	Запослени свих потребних струка и професија	Усавршавање за рад у складу са потребама савременог друштва
	Финансијски ресурси	Буџет РС	/
Организације цивилног друштва за младе и организације младих	Институције	Музичка комуникација, Народни парламент, Едукациони центар, Тим 42, „Under", Омладински институт за здравље и развој - ЗДРАВ, Логос, Хисарски шампиони, Креативни центар, ОКАН, Звонце, „TomorrowLe", Конектор, Млади и активни, Лесковачке приче, Опште удружење предузетника, Удружење особа са инвалидитетом, Фото клуб „Лесковац", спортси клубови,	Омладинске организације, омладински клубови првенствено у руралним срединама

		црвени крст и остале	
	Материјални ресурси	Већина од наведених ОЦД има просторије у којима обавља основне активности, простор Омладинског клуба користе за одређене пројектне активности	Просторије за организовање скупова и формирање центара за омладинско деловање у коме ће ОЦД имати просторије
	Људски ресурси	Предстедник удружења, чланови управног органа, активисти, волонтери	Шира мрежа активиста, волонтера
	Финансијски ресурси	Пројектно финансирање	Активности које ОЦД организује сваке године (обележавање важних датума, организовање догађаја, фестивала и манифестација) могу бити финансиране програмски и пројектно, већа подршка јавног и привредног сектора

Многе институције имају различите садржаје за младе, али због неадекватне медијске промоције, млади нису информисани о постојању таквих активности. Као последица неадекватне информисаности о постојању појединих услуга, како младих тако и шире јавности, долази до дуплирања појединих услуга али и до нереализације кључних услуга које је потребно пружити младима. Разлог је непостојање системског модела сарадње и информисања о међусобним активностима.

11. Приказ постојећих услуге за младе

	Ко спроводи услугу	Ко финансира постојеће услуге
Награђивање младих талената - Конкурс за подршку младим талентима са територије града Лесковца	Канцеларија за младе	Град Лесковац
Конкурсу за финансирање омладинских волонтерских пројеката у циљу подстицања активизма и волонтеризма младих	Канцеларија за младе	Град Лесковац
Наградна екскурзија за ученике завршних разреда средњих школа	Канцеларија за младе	Град Лесковац

са просеком 5,00 у току школовања		
Бесплатне радионице и курсеви за младе - радионице за креативно изражавање и развој талента, курсеви страних језика (енглеског, шпанског, руског и немачког), предузетништва, информатике,...	Канцеларија за младе	Град Лесковац
Музичке радионице (школа бубњева и гитаре)	Музичка комуникација, Канцеларија за младе	Град Лесковац
Умрежавање младих привредника	Канцеларија за младе	Град Лесковац
Информисање младих - Инфо центар	Канцеларија за младе	Град Лесковац
Волонтерски центар	Канцеларија за младе	Град Лесковац
Подстицање здравих стилова живота - Организовање спортских манифестација	Канцеларија за младе	Град Лесковац

VII СВОТ АНАЛИЗА

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
• Заинтересованост локалне самоуправе за решавање проблема младих • Подршка локалне самоуправе пројектима за младе • Обуке и стручне праксе за младе у организацији Националне службе за запошљавање (НЗС) • Удружења која се баве питањима младих • Савет за младе • Канцеларија за младе • Омладински клуб • Награђивање младих • Омладински активизам кроз волонтерске пројекте • Служба за здравствену заштиту деце и школске деце при Дому здравља • Постојање ученичих парламената у средњим и основим школама • Развијена мрежа основних и средњих школа на територији града Лесковца • Седиште Академије струковних студија Јужна Србија • Добра сарадња са министарством омладине и спорта Републике Србије • Могућности бављења спортом • Разноврстан културни садржај за младе	• Недовољан број високошколских институција • Непостојање партнерског рада институција • Недостатак организованог и квалитетног слободног времена • Недовољна информисаност младих о друштвеним догађајима • Недовољан број простора прилагођених потребама младих • Недовољна свест младих о значају превенције • Недовољно развијене предузетничке вештине • Немотивисани и незаинтересовани млади за социјална питања и предузетништво • Неразвијена критичка мисао младих • Недовољна видљивост омладинских удружења • Неразвијена еколошка свест младих
МОГУЋНОСТИ	**ПРЕТЊЕ**
• Запошљавање кроз волонтеризам • Организовање квалитетних културних и спортских манифестација • Оснаживање омладинских организација • Размена искуства и боља међусекторска сарадња • Могућност коришћења националних и међународних фондова намењених пројектима и програмима који су усмерени на младе • Системски приступ информисаности у сфери здравља, безбедности и социјалне политике • Успостављање сарадње са еколошким удружењима ради подизања свести младих о значају екологије	• Немотивисаност младих • Смањење броја деце у основном и средњем образовању • Миграције младих • Неусклађеност потреба тржишта рада и образовних профила • Недовољна заступљеност практичног рада у средњим стучним школама • Нефункционалан закон о волонтирању

VIII ПРИКАЗ АКЦИОНОГ ПЛАНА

Стратегија унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025. и њено акционо планирање је усклађено са Националном стратегијом за младе 2015-2025. Овај документ је подршка имплементацији Националне стратегије за младе и има за циљ развој партнерства између јавног, цивилног и бизнис сектора на локалном, републичком и међународном нивоу. Успешном реализацијом унапредиће се постављени циљеви, што ће допринети остваривању Националне стратегије за младе 2015-2025.

1. Област: Запошљавање и предузетништво младих

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ:

1. Континуирано спроводити активности младих за унапређење запошљивости и запосленост младих жена и мушкараца
2. Информисати и подстицати младе да развијају вештине и компентенције које су у складу са захтевима тржишта рада

Специфични проблем: Недовољна могућност за младе, незапосленост и економски проблеми, неадекватна подршка у процесу стицања практичних знања, несигурност али и мали број адекватних прилика. Проблем запошљавања младих може да се минимализује кроз међусекторску сарадњу, образовних, привредних и невладиних организација. На тај начин биће мотивисани млади да активно учествују у постојећим програмима. Млади не поседују потребна практична знања, вештине и компетенције које су тражене на тржишту рада. Практична знања је неопходно унапредити подршком формалном образовању, као и развијањем програма неформалног образовања које потенцијални послодавци виде као недостајуће.

Стратешки циљ 1: Континуирано спроводити активности младих за унапређење запошљивости и запосленост младих жена и мушкараца			
Специфични циљ 1: Повећана усклађеност знања, вештина и компетенција у складу са савременим условима пословања			
Активности	**Очекивани резултат**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
Подржати реализацију обука за почетнике и активне младе у бизнису; Подржати организацију инфо активности о доступним изворима финансирања сопственог посла и институцијама које пружају нефинансијску подршку; Подржати прикупљање и	Креирати обуке у складу са потребама младих и тржишта рада; Пружити потребне информације младима о свим видовима подршке; Пружити потребне	Раст броја младих заинтересованих за: - предузетништво - обуке - стручне праксе Повећан број младих за прикупљање информација финансијској и нефинансијској подршци; Већи ниво задовољства младих у погледу добијених информација;	Министарство омладине и спорта; Град Лесковац; Канцеларија за младе; Удружења младих и удружења за младе; Национална служба за запошљавање; Основне и средње

представљање података о доступним услугама и програмима за каријерно вођење и саветовање младих;	информације о доступним услугама и програмима;		школе на територији града Лесковца;
Специфични циљ 2: Омогућени подстицајни услови за развој предузетништва младих			
Активности	**Очекивани резултат**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
Подстицати капацитете младих за ефикасно управљање предузетништвом; Активно спроводити едукације и бесплатне обуке кроз каријерно виђење и саветовање; Континурано спроводити промоцију предузетништва кроз примере добре праксе младих предузетника и савремених облика самозапошљавања; Оформити базу успешних младих предузетника који ће пружати менторску подршку младима за савремене облике самозапошљавања;	Пружити потребне видове подршке младима за управљање предузетиштвом; Креирати садржај намењен младима који планирају развој сопственог бизниса; Пружити подршку младима у погледу менторства на почетку пословања	Већи ниво учешћа младих у саветовању о покретању сопственог бизниса; Раст броја младих заинтересованих за развој предузетништва, учешће на едукацијама и информисање примерима добре праксе;	Министарство омладине и спорта; Град Лесковац; Канцеларија за младе; Удружења младих и удружења за младе; Национална служба за запошљавање; Основне и средње школе на територији града Лесковца;

<u>Стратешки циљ 2:</u> Информисати и подстицати младе да развијају вештине и компентенције које су у складу са захтевима тржишта рада			
Специфични циљ 1: Подржати програме неформалног образовања који подижу капацитете младих за већу запошљивост			
Активности	**Очекивани резултат**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
Подржати јавне кампање и промоцију примера добре праксе које подстичу младе да активно раде на унапређењу својих капацитета запошљивости;	Пружити потребне информације о доступном неформалном образовању; Реализација	Раст броја младих заинтересованих - За учешће у неформалном образовању - За реализацију иновативног садржаја	Министарство омладине и спорта; Град Лесковац; Канцеларија за младе;

Подржати спровођење иновативних модела за повећање запошљивости младих који се реализују у сарадњи цивилног и привредног сектора; Подржати креирање и спровођење прилагођених обука за осетљиве групе младих за већу запошљивост; Промовисати значај неформалног образовања кроз промотивне активности;	иновативног садржаја намењених младима; Реализација садржаја намењених осетљивим групама младих за већу запошљивост;	- За реализацију садржаја намењених осетљивим групама - За активно прикупљање информација о примерима добре праксе	Удружења младих и удружења за младе; Национална служба за запошљавање; Основне и средње школе на територији града Лесковца; Удржење предузетника;
Специфични циљ 2: Подржати програме самозапошљавања младих у бизнису			
Активности	**Очекивани резултат**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
Подржати активности информисања младих о доступним изворима финансирања младих; Подржати реализацију едукација које се баве ефикасним управљањем каријере за младе; Промовисати значај обука за самозапошљавање кроз промотивне активности;	Млади имају приступ информацијама о доступним изворима финансирања; Млади учествују у едукације; Успостављање сарадње са успешним привредницима;	Повећан број младих у погледу: - Учешћа у едукацијама - Прикупљању информација о изворима финансирања - Прикупљање информација о подршци - Развоја сопственог бизниса	Министарство омладине и спорта; Град Лесковац; Канцеларија за младе; Удружења младих и удружења за младе; Национална служба за запошљавање; Основне и средње школе на територији града Лесковца;

2. Област: Образовање, васпитање и обука младих

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ:

1. Обезбедити услове за стицање квалификација и развој компетенција потребних за активно укључивање младих у друштво, запошљавање и даље образовање кроз квалитетне програме неформалног образовања и омладинског рада који прате потребе младих
2. Унапређење квалитета образовања

Специфични проблем: Потребе младих за учењем захтевају проширење образовних могућности и модернизацију образовног система. Знања и вештине стечене у формалном образовању у већини случајева недовољна су за запослење младих, будући да постоји јаз међу вештинама које траже послодавци и оних који нуде особе које траже посао. Поред тога, систем практичног оспособљавања није довољно развијен, док постојећи образовни профили нису у складу са личним и друштвеним потребама.

Стратешки циљ 1: Обезбедити услове за стицање квалификација и развој компетенција потребних за активно укључивање младих у друштво, запошљавање и даље образовање кроз квалитетне програме неформалног образовања и омладинског рада који прате потребе младих			
Специфични циљ 1: Испитати потребе младих за програмима неформалног образовања			
Активности	**Очекивани резултат**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
Спровести истраживања потреба младих за програмима неформалног образовања; Развијање свести и мотивисање младих о потреби за личним развојем и усавршавањем; Промовисање концепта целоживотног учења и програма неформалног образовања;	Одређивање нивоа интересовања младих за концепт целоживотног учења; Подизање свести о значају неформалног образовања; Повећање информисаности младих о програмима неформалног учења;	Број реализованих истраживања; Обухват младих укључених у истраживање; Број обухваћених партнера; Резултати упитника о потреби за личним развојем и усавршавањем; Број активности усмерен ка подизању свести о значају неформалног образовања; Број младих који су информисани о програмима неформалног учења; Број објављених текстова на тему неформалног учења; Број посета сајту/друштвеним мрежама који се баве концептом целоживотног учења;	Град Лесковац; Канцеларија за младе; Удружења младих и удружења за младе; Центар за стручно усавршавање у образовању;
Специфични циљ 2: Обезбедити услове за развој креативности, иновативности и иницијативе младих и стицање компетенција у оквиру целоживотног учења			

Активности	Очекивани резултат	Индикатори	Носиоци активности
Организовати и спроводити бесплатне програме неформалног образовања (семинари, радионице, предавања, обуке, едукације, трибине, округли столови и слично) прилагођене потребама и интересовањима младих; Спроводити обуке за специфичне врсте послова и стицање нових компентенција; Подржати иницијативе у области неформалног образовања; Креирати и спроводити вишегодишњи програм неформалног образовања на нивоу града;	Повећан ниво, обим и квалитет понуде неформалног образовања; Обезбеђен простор за неформално образовање; Формирана радна група за израду програма неформалног образовања; Развој креативности и иницијативе младих;	Број подржаних иницијатива; Број одржаних обука, тренинга, курсева, предавања, семинара и радионица; Број полазника обука, тренинга, предавања, семинара, курсева и радионица; Извештај о раду радне групе на изради и реализацији програма неформалног образовања; Број потписаних програма и протокола о сарадњи;	Град Лесковац; Канцеларија за младе; Удружења младих и удружења за младе; Центар за стручно усавршавање у образовању; Национална служба за запошљавање;
Специфични циљ 3: Унапређење квалитета и доступности омладинског рада и обезбеђење његовог препознавања			
Активности	**Очекивани резултат**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
Израда плана личног развоја особа ангажованих у Канцеларији за младе; Реализација плана развоја – обука или валидација комптенција користећи НАПОР курикулум; Увођење компетенција омладинског/е радника/це као услов за запошљавање координатора/ке за младе; Развој компетенција	Развој компетенција координатора/ке и сарадника Канцеларије за младе који су у складу са принципима омладинског рада; Успостављање боље сарадње Канцеларије за младе и организација цивилног друштва које се баве омладинским радом; Подигнут ниво квалитета рада локалних организација цивилног друштва кроз примену стандарда, активности и вредности омладинског	Лични планови развоја; Број особа које су учествовале у процесу обуке или валидације; Евалуација спроведених обука путем тестирања запослених Канцеларије за младе; Број обучених омладинских лидера/ки и омладинских радника/ца за квалитетно спровођење активности омладинског рада;	Град Лесковац; Канцеларија за младе; Удружења младих и удружења за младе; Центар за стручно усавршавање у образовању;

омладинског/е радника/ице и омладинског/е лидера/ке као предност при ангажовању других лица у Канцеларији за младе; Изградња капацитета локалних организација цивилног друштва за рад са младима и спровођење омладинског рада; Развити механизме сарадње и размене искустава ученичких парламената и Канцеларије за младе; Промоција стандарда квалитета у спровођењу омладинског рада и постојећег курикулума за омладинске лидере и лидерке и омладинске раднике и раднице; Лиценцирање локалних организација цивилног друштва за спровођење курикулума од стране НАПОР-а; Спровођење курикулума за заинтересоване локалне организације цивилног друштва;	рада; Препознавање специфичности неформалних образовних програма у омладинском сектору; Препознавање и признавање омладинског рада као услуге која доприноси унапређењу положаја младих; Унапређен квалитет програма омладинског рада;		

Стратешки циљ 2: Унапређење квалитета образовања			
Специфични циљ 1: Подстицати развој квалитетних ваннаставних активности у школама и факултетима кроз међусекторску сарадњу			
Активности	**Очекивани резултат**	**Индикатори**	**Носиоци активности**

Развити и континуирано спроводити нове ваннаставне активности у средњим школама; Континуирани развој партнерства у неформалном образовању између локалне самоуправе, цивилног сектора, Канцеларије за младе, неформалних група и образовних институција кроз израду и реализацију програма неформалног образовања; Размена искустава у раду са младима између образованих установа и организација цивилног друштва; Умрежавање образовних институција са привредом ради реализације модела дуалног образовања;	Ученици и студенти поред теоријског знања стичу и практичне вештине; Повећан је број ваннаставних активности у школама; Развој и примена дуалног модела реализације наставе; Унапређени односи сарадње између образовних институција и локалне самоуправе, цивилног сектора и других формалних и неформалних организација које се баве потребама и унапређењем положаја младих;	Број формалних партнерстава између образовних институција и локалне самоуправе, Канцеларије за младе, неформалних група и цивилног сектора; Број средњошколаца укључених у ваннаставне активности; Број развијених и спроведених ваннаставних активности у средњим школама; Број студената који су учествовали у програмима дуалног образовања; Број спроведених обука у високошколским институцијама;	Град Лесковац; Канцеларија за младе; Удружења младих и удружења за младе; Центар за стручно усавршавање у образовању; Мрежа средњих школа; Високошколске институције;

Специфични циљ 2: Унапређење рада наставног кадра

Активности	Очекивани резултат	Индикатори	Носиоци активности
Испитивање потреба наставног кадра; Развити и спроводити програме обуке наставног кадра у средњим школама за коришћење метода неформалног образовања и нових технологија у ваннаставним активностима; Спроводити обуке	Унапређење система подучавања и учења; Представљање примера добре праксе ради мотивисања колега; Примена нових технологија у наставним и ваннаставним активностима; Увођење иновативних програма учења које подстичу креативност и	Број анкетираних наставника; Број спроведених обука; Број наставника који су учествовали у програмима обуке; Број школа укључених у програме обуке; Број ваннаставних активности креираних и спроведених од стране	Град Лесковац; Канцеларија за младе; Удружења младих и удружења за младе; Центар за стручно усавршавање у образовању;

наставног кадра у основним школама за коришћење нових технологија у наставним активностима; Подстицање иновативних програма који се баве процесом учења; Спровођење програма унапређења рада наставника и стручних сарадника за прилагођавање потребама младих из осетљивих друштвених група у складу са инклузивним принципима у образовању; Побољшање комуникације између наставног кадра и младих у функцији унапређења мотивације младих за активно учешће у образовном процесу; Развој неформалних образовних метода за подучавање и учење;	иновативност учаника; Побољшање положаја младих из осетљивих друштвених група у образовном процесу; Активно учешће младих путем интерактивне наставе; Прилагођеност наставе индивидуалним потребама надарених и талентованих ученика и студената;	учесника обуке; Број подстицајних иновативних програма; Број наставника и стручних сарадника који су прошли обуку; Број одржаних семинара и радионица за потпомагање комуникације између наставног кадра и младих;	Мрежа основних и средњих школа;

Специфични циљ 2: Подршка развоју потенцијала надарених и талентованих младих - Подршка младим талентима

Активности	Очекивани резултат	Индикатори	Носиоци активности
Пружање подршке младим талентима кроз награђивање ученика и студената који постижу високе резултате и поседују квалитете и склоности да се баве научним, истраживачким и креативним радом,	Подржавање успешних ученика, студената и појединаца у развоју личних интересовања и потенцијала; Подстицање младих да раде на себи; Обезбеђење подршке	Број награђених особа; Број ученика који су ишли на екскурзију;	Град Лесковац; Канцеларија за младе; Удружења младих и удружења за младе;

уметношћу и спортом; Наградна екскурзија за носиоце дипломе „Вука Караџића" за ученике завршних разреда средњих школа;	образовању, усавршавању, запошљавању и вредновању постигнућа надарених и талентованих ученика и студената;		

3. Област: Активизам и активно учешће младих

СТРАТЕШКИ ЦИЉ:

1. Унапређено активно учешће младих жена и мушкараца у друштву

Специфични проблем: Механизми за активно учешће младих и покретање њихове жеље за учешћем у друштвеним процесима нису адекватни. Недовољно постицање активизама и волонтеризма код младих. Систем за волонтирање није довољно институализован. Млади су недовољно укључени у активности и доношење одлука.

Стратешки циљ: Унапређено активно учешће младих жена и мушкараца у друштву			
Специфични циљ 1: Унапређен је правни и политички оквир укључивања перспективе младих жена и мушкараца и учешће младих у процесима доношења одлука и развоју политика за младе.			
Активности	**Очекивани резултат**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
Учешће младих у процесима доношења одлука; Организовање обука младих на тему партиципације (у доношењу одлука, развоју заједнице и сл.); Успостављање оквира за континуирано програмско финансирање организација које раде са младима; Промоција учешћа младих у процесима доношења одлука;	Укључивање младих у процесима доношења одлука; Унапређење рада ученичких и студентских парламената; Развој културе учешћа младих у процесима доношења одлука; Организоване обуке;	Повећан број младих у процесима доношења одлука; Повећан број младих укључених у рад ученичких и студентских парламената; Повећан број младих на обукама на тему партиципације; Повећан број младих заинтересованих да активно учествују у процесима доношења одлука;	Град Лесковац; Канцеларија за младе града; Основне и средње школе на територији града Лесковца; Удружења младих и удружења за младе; Школски парламенти – ученички, студентски парламенти;
Специфични циљ 2: Унапређени услови за волонтирање међу младима и за младе			
Активности	**Очекивани резултат**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
Подршка пројектима организација цивилног	Обезбеђивање механизама/система	Повећан број младих који учествују на	Град Лесковац;

друштва, школа и факултета који за циљ имају повећање учешћа младих; Подршка пројектима волонтеризма спровођењем програма за финансирање волонтерских пројеката; Подршка раду волонтерских, организација цивилног друштва, школа и сл.; Подршка организацијама које промовишу омладински активизам и које се баве младима; Учешће младих волонтера у организовању спортских, културних и образовних дешавања; Укључивање младих волонтера у краткорочне и дугорочне волонтерске програме; Формирање волонтерског центра града Лесковца; Обука, мотивисање и иницијација младих волонтера преко школа, ученичких парламената и медија;	за неговање активизма; Израда конкурсне документације за финансирање омладинских волонтерских пројеката; Објављивање конкурса за финансирање омладинских волонтерских пројеката; Формирање комисије за одабир и праћење омладинских волонтерских пројеката; Подршка и праћење реализације омладинских волонтерских пројеката; Промоција омладинске мобилности и активизма; Развој културе волонтирања код младих; Градски волонтерски центар; Реализоване обуке;	различитим пројектима и активностима које се тичу младих; Објављен конкурса за финансирање омладинских волонтерских пројеката; Спроведено најмање 10 омладинских волонтерских пројеката младих годишње; Повећан број младих обухваћених активностима организација; Повећан број младих заинтересованих да активно учествују у омладинским активностима; Број волонтера укључен кроз програме и пројекте; Формиран и активан градски волонтерски центар; Број укључених младих;	Канцеларија за младе града; Основне и средње школе на територији града Лесковца; Удружења младих и удружења за младе; Школски парламенти – ученички, студентски парламенти;

4. Област: Здравље и благостање младих

СТРАТЕШКИ ЦИЉ:

1. **Унапређење система здравствене заштите и здравља младих**

Специфични проблем: Недовољна пријемчивост система здравствене заштите младима, недовона информисаност младих о здравим стиловима живота, недостатак подршке правилном психо-физичком развоју, тренд повећања ризичног понашања младих и злоупотребе психоактивних супстанци, нарушено ментално здравље младих, недовољно развијени програми превенције и недовољан рад на развијању система препознавања ризичног понашања.

Специфичан циљ 1: Прилагођавање система здравствене заштите потребама и специфичностима популације младих			
Активности	**Очекивани резултати**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
- Истраживање у млађим узрасним групама ради процене система здравствене заштите и њихових реалним потребама у погледу истог; - Организовање консултативних састанака релевантних актера на нивоу града; - Креирање информативног материјала и организовање информативно-саветотавних сесија за младе; - Унапређивати и развијати онлајн системе информисања младих у области здравства; - Организовање састанака са релевантним актерима и иницирање оснивања групе подршке за младе у здравственом ризику;	Унапређење међусекторске сарадње, квалитет програма и промоција Саветовалишта за младе; Унапређен број и квалитет саветодавних програма Саветовалишта за младе; Креирање и спровођење радионица и испитивања на тему здравља; Препознавање здравствених услуга од стране младих;	Повећање: - Број младих који редовно посећују лекара ради превентиве и унапређења здравља; - Броја младих који учествују у прилагођавању система здравствене заштите њиховим потребама; - Броја одржаних састанака релевантних актера на нивоу града; - Броја формираних група за подршку младима у здравственом ризику; - Броја одржаних радионица на тему здравља; - Броја успешно спроведених програма Саветовалишта за младе; - Броја информативних брошура и саветодавних сесија за младе;	Министарство здравља; Министарство омладине и спорта; Град Лесковац; Канцеларија за младе града; Удружења младих и удружења за младе; Дом здравља Лесковац – Саветовалиште за младе; Општа болница Лесковац; Завод за јавно здравље Лесковац;

- Организовање вршњачке групе подршке та младе у здравственом ризику; - Измештање места спровођења активности Саветовалишта из здравствених установа у Клуб за младе; - Едукација здравственог особља за рад са младима; - Обезбеђење бесплатних здравствених прегледа за младе, уз промоцију превентивних прегледа; - Формирање онлајн саветовалишта		- Обезбедити простор у оквиру Клуба за младе за Саветовалиште; - Обезбедити волонтере из здравствених установа за рад са младима; - Едукације, тренинзи, обуке, семинари здравственог особља;	

Специфични циљ 2: Развијање свести код младих о значају бриге о здравим стиловима живота и физичкој активности

Активности	Очекивани резултати	Индикатори	Носиоци активности
- Промовисање здравих стилова живота кроз кампање, обуке, тренинге или спортско-рекреативне активности; - Развијање и подржавање програма превенције које се односе на: бригу о здрављу, брига о здравој исхрани и рекреацији; - Развијање	Унапређење здравља и неговање здравих стилова живота код већег броја младих особа; Повећање информисаности о значају рекреације, редовне физичке активности и правилне исхране младих; Мултидисциплинарна сарадња здравствених инсититуција и локалних спортских клубова у промоцији	Повећање: - Броја едукованих младих на тему здравих стилова живота; - Броја младух информисаних о здравсвеним ризицима у овој области; - Број младих спортиста; - Броја кампања, издатог штампаног материјала, гостовања у медијима са циљем промоције здравих стилова живота; - Обука/ тренинга/	Министарство здравља; Министарство омладине и спорта; Град Лесковац; Градска управа града Лесковца Одељење за друштвену делатност и локални развој - Одсек за спорт; Дом здравља Лесковац; Канцеларија за

иновативних програма усмерених на развој здравих стилова живота и вештина за здраво живљење; - Подржати финансијски, програмски и просторно пројекте едукације младих едукатора за промоцију здравих стилова живота и превенцију ризичног понашања; - Обезбедити субвенције или бесплатно уступање за младе при коришћењу спортских хала и објеката у јавној својини; - Обезбедити развијање објеката за рекреацију на отвореном; - Едукација здравственог осовља за рад са младима у погледу правовременог препознавања поремећаја исхране; - Промоција школског спорта; - Укључивање познатих личности односно спортиста у програме едукације и	здравих стилова живота; Едуковани млади о здравим стиловима живота и правилној исхрани; Едуковани и информисани млади о проблемима здравља у овој области; Развој рекреативног и школског спорта као вид промоције здравог начина живота;	едукација по теми; - Простора за младе (Клуб за младе); - Спортских клубови, теретане, установе спорта дају бесплатне термине и тренере за младе спортисте; - Изградње нових објеката и атлетских стаза, базена, игралишта, теретана на отвореном; - Летњих кампова за децу; - Школских спортских такмичења;	младе; Удружења младих и удружења за младе; Спортске организације и удружења на територији града; Спортски клубови; Установе спорта у јавној својини; Медији са територије града Лесковца;

промоције; - Ангажовање стручног медицинског кадра укључујући нутриционисте у Саветовалишта за младе; - Унапређење слободног времена кроз учешће у спортским активноситма; - Анимирање младих на веће учешће у спортским садржајима; - Организовање турнира у малом фудбалу, баскету и одбојци; - Организовање спортских секција у свим основним и средњим школама; - Емисије на локалним телевизијама посвећене здравим стиловима живота, исхрани и поремећајима исхране;			
Специфични циљ 3: Превенција штетних животних навика и ризичног понашања младих			
Активности	**Очекивани резултати**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
- Подржати финансијски, програмски и просторно пројекте вршњачке едукације младих за превенцију	Едуковани млади о штетности конзумације алкохолних пића и других психоактивних супстанци;	Повећан: - Број младих едукованих о превенцији штетних животних навика; - Број младих едукованих о штетним ефектима	Министарство здравља; Министарство омладине и спорта; Град Лесковац;

ризичног понашања (сексуално преносиве болести, болести зависности, поремећаји понашања, агресивно понашање); - Обука вршњачких едукатора или вршњачка едукација о превенцији болести зависности; - Обука вршњачких едукатора или вршњака о полно преносивим болестима, инфекцијама и репордуктивном здрављу младих; - Едукација и подршка младим родитељима и трудницама неприпремљеним за породични живот; - Организовање семинара за родитеље и наставника на тему правовременог препознавања ризичног понашања младих; - Заговарање ефективнијег инспекцијског рада и мониторинга на локалном нивоу; - Едукација шире друштвене заједнице о	Едуковани млади о значају репродуктивног здравља и подизању свести о значају оснивања породице; Едуковани учесници у васпитно-образовном процесу о правовременом препознавању ризичног понашања младих; Мултисекторска сарадња носиоца у погледу превенције штетних животних навика и ризичног понашања младих;	ризичног понашања; - Број младих едукованих на тему репродуктивног здравља; - Број вршњачких едукатора; - Броја кампања, издатог штампаног материјала, гостовања у медијима са темом превенција штетних животних навика и ризичног понашања младих; - Обука/ тренинга/ едукација по теми;	Канцеларија за младе; Удружења младих и удружења за младе; Одбор за борбу против болести зависности и борбу против верских секти; Дом здравља Лесковац; Општа болница Лесковац; Завод за јавно здравље Лесковац; Полицијска управа Лесковац; Васпитно-образовне институције на територији града; Локални медији;

штетности злоупотребе ПАС; - Емисије на локалним телевизијама о штетности злоупотребе ПАС-а; - Пропагадни материјал о штетности ПАС-а; - Обележавање значајних датума посвећених овој тематици; - Борба против верских секти; - Подела промотивног материјала на тему верских секти;			
Специфични циљ 4: Унапређење и заштита менталног здравља младих			
Активности	**Очекивани резултати**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
- Превенирати настанак проблема менталног здравља кроз информисаност заједнице о начинима очувања менталног здравља и доступним сервисима подршке; - Омогућити активно укључивање у токове и садржаје друштвеног живота младе кориснике психијатријских услуга и вивше зависнике од ПАС; - Едукација вршњачких едукатора или вршњачка	Међусекторска сарадња носиоца на тему менталног здравља младих; Унапређење менталног здравља код већег броја младих особа; Информисаност младих о менталном здрављу и поремећајима менталног здравља;	Повећање: - Кампања/трибина/радионица на тему; - Броја младих који воде рачуна о менталном здрављу; - Броја младих који умеју да препознају менталне проблеме вршњака; - Броја вршњачких едукатора на тему менталног здравља; - Ментално-хигијенских програма за младе; - Броја стручних лица у васпитно-образовним институцијама које се баве овом тематиком; - Броја стручних лица у здравственим институцијама који су посвећени менталном	Министарство здравља; Министарств омладине и спорта; Град Лесковац; Канцеларија за младе; Удружења младих и удружења за младе; Дом здравља Лесковац; Општа болница Лесковац; Завод за јавно здравље

едукација о менталном здрављу; - Ментално-хигијенски програми за младе; - Заштита, подршка и унапређење емоционалне и социјалне добробити кроз унапређење фактора који утичу и штите ментално здравље; - Служба за ментално здравље у свим школама и на универзитетима; - Едукација стручњака за ментално здравље младих и правовремено препознавање; - Едукације за родитеље које ће их усмеравати на правовремено препознавање промена у понашању; - Формирање стручног тима који ће учествовати у рехабилитацији младих у оквиру заштите менталног здравља;		здрављу младих; - Тимова за праћење менталног здравља младих;	Лесковац; Васпитно-образовне институције града; Локални медији;

5. Област: Безбедност младих

СТРАТЕШКИ ЦИЉ:

1. Унапређивати услове за побољшање опште безбедности младих у локалној заједници кроз садејство свих релевантних локалних институција.

Специфични проблем: Млади су међу најчешћим учиниоцима, али и жртвама кривичних дела. При том, проблем коме је потребно посебно посветити пажњу јесте малолетничка делинквенција. Међу младима и над младима су распрострањени различити облици насиља. Недовољна је саобраћајна култура младих.

Специфични циљ 1: Развијати капацитете локалних институција за истраживање, праћење и развој програма и мера усмерених на проблеме вршњачког насиља			
Активности	**Очекивани резултат**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
Спровођење програма неформалног образовања младих о ненасилним методама, вештинама комуницирања и ненасилној комуникацији; Спровођење програма образовања и саветовања у вези вршњачког насиља; Јачање мреже тзв. школских полицајаца; Успостављање система за пружање подршке младима који су били жртве насиља; Спровођење програма обуке младих за препознавање насиља и пружање помоћи жртвама насиља; Израда и реализација програма усмерених против хулиганског понашања;	Мањи број забележених случајева вршњачког насиља; Смањен број догађаја који представљају израз хулиганског понашања; Пад броја поднетих кривичних и прекршајних пријава против малолетника; Пад броја кривичних и прекршајних пресуда против младих особа;	Мотивисаност младих припадника насилних група да учествују у програмима намењеним безбедности омладине; Заинтересованост младих за активно похађање програма образовања и саветовања у вези вршњачког насиља; Степен смањене присутности хулиганских група у граду;	Град Лесковац; Канцеларија за младе; Полицијска управа; Центар за социјални рад; Образовне институције; Удружења младих и удружења за младе; Локални медији;
Специфични циљ 2: Спроводити програме и мере усмерене на повећање безбедности младих током учешћа у саобраћају			
Активности	**Очекивани резултат**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
Спровођење програма неформалног образовања о безбедном учешћу у саобраћају; Обнављање и подизање квалитета саобраћајне сигнализације; Едукација грађана о начину коришћења бициклистичких и	Смањење броја саобраћајних незгода у којима су учесници људи који спадају у категорију омладине; Унапређени систем	Приметност правилнијег и прописнијег понашања младих током учешћа у саобраћају; Степен заинтересованости младих за похађање програма	Град Лесковац; Канцеларија за младе; Полицијска управа; Центар за социјални рад; Образовне

тротоарских стаза у циљу смањења непрописно паркираних возила на стазама за бицикле и пешаке; Медијска промоција значаја безбедности у саобраћају; Улични перформанси у деловима града где је најзаступљеније кршење Закона о безбедности саобраћаја на путевима; Континуирана кампања о подизању свести грађана, нарочито младих о безбедности и поштовању Закона о безбедности саобраћаја на путевима; Изградња адекватне инфраструктуре ради веће безбедности младих у саобраћају, посебно у приградским насељима где недостаје одговарајућа инфраструктура; Интензивна сарадња са комуналном и саобраћајном полицијом у циљу превенције и заштите безбедности младих у саобраћају и имплементације Закона о безбедности саобраћаја на путевима;	саобраћајне инфраструктуре; Квалитетан систем саобраћајне сигнализације;	неформалног образовања о безбедном учешћу у саобраћају; Ниво отворености младих људи за учешће у процесима едукација о начину понашања у саобраћају; .	институције; Удружења младих и удружења за младе; Локални медији;
Специфични циљ 3: Развијати програмима обуке и едукације безбедносну културу младих људи			
Активности	**Очекивани резултат**	**Индикатори**	**Носиоци активности**

Планирање и реализовање едукације младих за реаговање у ванредним ситуацијма на локалном нивоу кроз систем цивилне заштите; Спровођење медијске промоције и програма о важности безбедног начина коришћења интернета; Спровођење едукације младих о значају безбедних услова на раду и начину њиховог остваривања;	Оспособљеност младих да адекватно реагују у ситуацијама природних катастрофа и елементарних непогода; Већа способност младих да препознају и адекватно реагују на „дигитално" насиље;	Ниво обучености младих за реаговање у оквиру система цивилне заштите на безбедносне ризике и претње у непосредном окружењу; Приступачност програма који оспособљавају младе да препознају и адекватно реагују на насиље које настаје применом информационе технологије;	Град Лесковац; Канцеларија за младе; Центар за социјални рад; Национална служба за запошљавање; Образовне институције; Удружења младих и удружења за младе; Локални медији;

6. Област: Социјална укљученост младих

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ:

1. Равноправност младих који долазе из социјално угрожених категорија на територији града Лесковца и побољшање квалитета живота младих из социјално угрожених категорија
2. Квалитет и могућности за стицање квалификација и развој компетенција и иновативност младих и њихово активно учешће у друштву

Специфични проблем: Недовољан број програма (услуга) намењен свима категоријама социјално угрожених младих; Недовољно развијена свест младих о правима и потребама младих са инвалидитетом и младих из маргинализованих група; Постојеће активности (спортске, културне) често су недоступне, младима из сиромашних породица (мало бесплатних активности); Релативно висок број социјално угрожених младих и младих из сиромашних породица; Недостатак финансијских средстава за наставак програма који су показали позитивне ефекте на наведене категорије младих.

Стратешки циљ 1: Равноправност младих који долазе из социјално угрожених категорија на територији града Лесковца и побољшање квалитета живота младих из социјално угрожених категорија			
Специфични циљ 1: Повећање нивоа информисаности младих о активностима које су инклузивног типа			
Активности	**Очекивани резултати**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
- Израда публикација, одржавање трибина, предавања на тему безбедности и	Подржано учешће младих у идентификовању потреба, развоју	Повећање: - Број издатих публикација;	Министарство омладине и спорта; Град Лесковац;

социјалне укључености; - Организовање кампања на тему толеранције, ненасиља, безбедности и социјалне укључености; - Организовање радионица на тему: различитости , превенције насиља (вршњачко, интернет) заштите људских права, родне равноправности, злостављања и занемаривања деце и младих;	информативних програма који су инклузивног типа; Припрема и достављање информација услуга и програма, створен је приступ информацијама од значаја за младе и утврђени су механизми за ажурирање постојећих података; Организације и институције препознају младе као посебну групу младих са својим потребама и правима.	- Број организованих трибина; - Број младих укључених у програме; - Истраживања на тему различитости, насиља међу младима, равноправности	Канцеларија за младе; Удружења младих и удружења за младе;
Специфични циљ 2: Унапређена инфраструктура и сервиси за психосоцијалну подршку младима у ризику (посебно младима без родитељског старања) ради оснаживања за самосталан живот			
Активности	**Очекивани резултати**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
- Истраживање модела добре праксе у окружењу; - Формирање мултидисциплинарног тима за подршку на локалном нивоу и креиран план рада; - Спроведене радионице/ сесије са младима у ризику; - Подршка младима у решавању стамбеног питања; - Организовање курсева за обуку младих без занимања; - Мапирање потреба младих и	Осамостаљивање младих без родитељског старања за живот ван хранитељских породица; Подршка младима од стране локалне самоуправе ради њиховог укључивања у друштву; Креирање плана рада са младима у ризику; Финансирање куповине станбеног простора за младе који су социјално угрожени; Унапређење и проширивање знања, информисаности	Унапређен програм психосоцијалне подршке младима у ризику; Број састанака одржаних у тиму; Број младих укључених у радионицама; Број сесија;	Министарство омладине и спорта; Град Лесковац; Канцеларија за младе; Удружења младих и удружења за младе;

идентификовање заинтересованих;	младих са нижим нивоом образовања;		

Специфични циљ 3: Унапредити програм и приступ младих особа са инвалидитетом јавним институцијама и просторима			
Активности	**Очекивани резултати**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
- Уклањање физичких баријера у јавним институцијама у области културе, образовања, здравства и на јавним градксих површинама; - Креирање програма прилагођених особама са инвалидитетом; - Покретање иницијативе и лобирање за уградљу доступних приступних рампи; - Мапирање потреба младих и релевантних пружаоца услуга; - Реализација радионица	Створени су услови у јавним институцијама који су прилагођени младим особама са инвалидитетом; Планирање, пројектовање, изградња, доградња свих објеката, адаптација постојећих објеката за квалитетнији приступ младима са инвалидитетом; Прилагођени су програми за информисање младих особа са инвалидитетом; Створена је подршка младима са инвалидитетом кроз различите радионице на тему мотивисања ради учешћа у програме који су инклузивног типа;	Број објеката у јавној употреби који су приступачни за особе са инвалидитетом; Број подржаних програма који се односе на унапређење друштвене укључености особа са инвалидитетом; Неприступачност институцијама младих са инвалидитетом;	Министарство омладине и спорта; Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања; Град Лесковац; Канцеларија за младе; Удружења младих и удружења за младе;

<u>Стратешки циљ 2:</u> Квалитет и могућности за стицање квалификација и развој компетенција и иновативност младих и њихово активно учешће у друштву			
Специфични циљ 1: Створити и обезбедити услове за развој креативности и иновативности младих и стицање компетенција у оквиру учења			
Активности	**Очекивани резултати**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
Сарадња наставника и стручних сарадника у раду са младима; Истраживања о потребама младих;	Унапређене су васпитне и педагошке компетенције наставника и стручних сарадника у раду са младима;	Положај младих у друштву; Потребе младих; Недовољна мотивисаност младих	Министарство омладине и спорта; Град Лесковац; Канцеларија за младе;

Програми превенције раног напуштања школовања и препознавање проблема напуштања школовања; Практична подршка ммладима из осетљивих група за образовање у складу са њиховим потребама;	Препознат је и признат омладински рад као услуге која доприноси унапређењу положаја младих; Подршка младима који су напустили школовање и њихово поново враћање у систем образовања; Препознате су талентоване младе особе и пружена им је подршка у развоју личних талената и способности;	да наставе са школовањем услед недостатка финансијских средстава, недовољна информисаност о важности образовања младих;	Удружења младих и удружења за младе;

Специфични циљ 2: Учешће младих у процесима доношења одлука и развоју политика за младе			
Активности	**Очекивани резултати**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
Организовање активности које препознају младе као посебну групу са својим правима и потребама; Стварање правног и политичког оквира за учешће младих на покрајинском и локалном нивоу; Повећати ниво учешћа младих како би се постигла равноправност међу младима;	Истицање права и потреба младих и њихово испуњење; Институције и организације су креирале своју политику и планове у складу са потребама младих и њиховим укључењем у даљи ток активности; Створен је оквир за подједнако учешће младих без изузетака на основу њиховог знања и вештина стечених током школовања;	Испитивање на основу којег ће се утврдити које су потребе младих; Степен учешћа младих у активностима друштва; Пол као индикатор неповољног положаја жена у односу на мушкарце;	Министарство омладине и спорта; Град Лесковац; Канцеларија за младе; Удружења младих и удружења за младе;

7. Област: Заштита животне средине и млади

СТРАТЕШКИ ЦИЉ:

1. Унапређивати систем локалне самоуправе ради подстицаја младих да се активно ангажују на пољу заштите и унапређења животне средине у локалној заједници

Специфични проблем: У домену локалне политике заштите животне средине уочава се недовољно чврста повезаност политике заштите животне средине са другим секторима: неефикасан систем праћења стања и извештавања о животној средини, недовољно

ефикасно спровођење прописа, нарочито је низак ниво свести (недовољно образовање и информисање) о проблемима у животној средини и одрживом развоју, неформално образовање и други видови подизања свести су недовољно координирани и нису примерено доступни свим категоријама локалног становништва. Примећује се неопходност обезбеђивања подршке активностима младих и локалним омладинским удружењима у вези са развојем неформалних видова образовања и подизања свести о заштити животне средине и одрживом развоју.

Специфични циљ 1: Развијање еколошке културе и образовања младих			
Активности	**Очекивани резултат**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
Израда и реализација програма еколошке едукације; Подстицај израда часописа, публикација и других издања из области екологије; Организовање пропаганде у циљу мотивисања младих да се ангажују на пољу заштите и унапређења животне средине; Повећати активности на промоцији важности еколошког ангажмана свих, а нарочито младих; Медијско обележавање важних еколошких датума; Развој еколошког маркетинга; Подржавати формирање локалних еколошких удружења, организација, покрета и неформалних група младих; Организовање трибина, округлих столова и семинара из области заштите животне средине; Организовање акција чишћења и озелењавања; Одржавање едукативних радионица на отвореном на тему заштите животне средине;	Виши степен еколошке свести младих који се манифестује кроз њихово опхођење према животној средини; Већа заинтересованост младих за ангажовање на пољу заштите и унапређења животне средине; Веће учешће младих у акцијама заштите животне средине кроз субјекте цивилног сектора;	Број младих који се укључују у програме еколошке едукације; Спремност младих да се ангажују у циљу заштите и унапређења животне средине; Број еколошких организација и неформалних група младих; Одзив младих за учешће у акцијама чишћења и озелењавања;	Град Лесковац; Фонд за заштиту животне средине; Образовне институције; Локални медији; Удружења младих и удружења за младе;

Упознавање младих са заштићеним природним добрима, кроз програме едукације, путем медија и организовањем посета заштићеним природним добрима на територији града Лесковца, а то су: Простор око НКД „Јашуњски манастири, Строги природни резерват „Зеленичје", Стабло оскоруше-ботанички споменик природе, Стабло храста лужњака - „Кутлешки храст-запис"- ботанички споменик природе;			
Специфични циљ 2: Инфраструктурно опремање и уређење локација са еколошким потенцијалом и значајем на територији града Лесковца			
Активности	**Очекивани резултат**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
Уређење пута према видиковцу и платоа на Хисару код видиковца; Одржавање, проширење постојећих и изградња нових парковских површина са пратећим садржајима и мобилијаром; Постављање видео надзора у циљу лакшег праћења и кажњавања оних који својим понашањем нарушавају животну средину;	Већа покривеност градске територије парковским површинама; Бољи приступ видиковцу и платоу на Хисару код видиковца; Адекватно идентификовање и правовремено санкционисање лица која загађују животну средину;	Број паркова на градској територији; Број изречених мера и казни због нарушавања животне средине; Приступачност грађанима видиковца и платоа на Хисару код видиковца;	Град Лесковац; Фонд за заштиту животне средине; Образовне институције; Локални медији; Удружења младих и удружења за младе;
Специфични циљ 3: Јачати активности и капацитете локалне самоуправе у циљу свеукупног побољшања односа младих према заштити животне средине			
Активности	**Очекивани резултат**	**Индикатори**	**Носиоци активности**

Вршење редовног и континуираног надзора заштићених природних добара ради утврђивања стања и предузимања потребних мера; Реализација инвестиционих програма и пројеката у области заштите и унапређења животне средине преко Фонда за заштиту животне средине; Јачати капацитете Фонда за заштиту животне средине; Конкурисати као локална самоуправа са локалним еколошким пројектима на конкурсе надлежног министарства; Организовати локалне конкурсе у области заштите животне средине са акцентом на учешће младих и њихових организација на њима;	Учесталији и опсежнији надзор заштићених природних добара; Већи број локалних конкурса у циљу заштите животне средине који потенцирају учешће младих на њима; Повећање зелених површина у граду;	Број реализованих инвестиционих програма и пројеката у области заштите животне средине; Број учешћа локалне самоуправе на државним конкурсима у области заштите животне средине; Број организованих конкурса из области екологије са позивом за учешће младих на њима;	Град Лесковац; Фонд за заштиту животне средине; Образовне институције; Локални медији; Удружења младих и удружења за младе;

8. Област: Информисање младих

СТРАТЕШКИ ЦИЉ

1. Унапређење приступа информацијама у Лесковцу

Специфични проблем: Постоји информациона асиметрија и недовољна информисаност младих у Лесковцу у складу са њиховим потребама.

Специфични циљ 1: Обезбедити да све информације у граду Лесковцу буду правовремено прикупљене, документоване и архивиране			
Активности	**Очекивани резултат**	**Индикатори**	**Носиоци активности**

Креирање web страница са едукативним садржајима, и њихово дељење преко друштвених мрежа, на тему: - вршњачког насиља - породичног насиља - репродуктивног здравља - сексуалног образовања - ментална хигијена - разбити табуе обраћања психотерапеуту, психијатру у вези: депресије, анксиозности, биполарног поремећаја ... - прераног ступања у брак - припадност "навијачким групама", сектама ... - могућности волонтирања - формално образовање - наставак образовања ван земље - неформално образовање - значај целоживотног учења - спречавање осипања ученика - права и обавезе младих - процедура за прибављање докумената - актуелни конкурси и пројекти - запошљавање и напредовање у каријери - младе са улице, мобилних телефона и монитора увести у спортске хале ради активног бављења спортом Омогућити свакодневни бесплатан приступ новим технологијама и интернету кроз постављање „дигиталних информатора" (D-info) на фреквентним местима као што су: Градски трг, Лесковачки културни центар, Центар за стручно усавршавање у	Креирање садржаја и програма за информисање младих; Боља информисаност маладих на нивоу заједнице; Развијен активизам и волонтеризам младих кроз континуиране едукативне садржаје.	Повећање: - броја посетилаца web сајтова намењених младима; - гледаности, слушаности и квалитета емисија за младе; - броја часописа и билтена; - броја заинтересованих младих за учешће у волонтеризму.	Министарство омладине и спорта; Град Лесковац; Канцеларија за младе; Удружења младих и удружења за младе; Основне и средње школе на територији града Лесковца;

образовању и сл. или формирање омладинског инфо-пулта у циљу бољег информисања младих у заједници из свих области;			

Специфични циљ 2: Прилагођавање извора информисања младима кроз правовремену дистрибуцију и размену информација

Активности	Очекивани резултат	Индикатори	Носиоци активности
Креирање садржаја намењених младима на недељном нивоу који ће пратити актуелна дешавања у граду, држави, свету о нечему што је блиско младима (свет рачунара и мобилне телефоније, књиге, музика, филмови, забава, путовања ...) и дељење линкова, напред наведених садржаја на актуелним друштвеним мрежама. Креирање садржаја блиских младима, објаве и дељење истих на друштвеним мрежама; На интернету егзистирају многобројне информације у спектру од тачног до нетачног због чега постоји потреба за скретањем пажње младих и њихово усмеравање ка садржајима који могу оплеменити њихова интересовања. Зато је неопходно усмерити и интензивирати рад саветодавних служби за младе;	Креирање садржаја блиских младима, објаве и дељење истих на друштвеним мрежама. Приступачнији/ прилагођени извори информисања младих и њиховим животним навикама; Отварање саветодавних служби на нивоу града Лесковца са циљем усмеравања и саветовања младих за даље образовање и напредовање у раду. Унапређена дистрибуција информација које се тичу младих; Реализација културних и креативних	Већи ниво учешћа младих у креирању програма за младе; Млади постају креатори и корисници резултата сопственог рада; Раст бр. младих заинтересованих - за учешће у изради креативних и информативних садржаја за младе - за реализацију садржаја за вршњаке што за последицу ствара већи ниво учешћа и задовољства младих; Већи ниво задовољства младих квалитетом садржаја за креативно информисање младих	Министарство омладине и спорта; Град Лесковац; Канцеларија за младе; Удружења младих и удружења за младе; Основне и средње школе на територији града Лесковца;

Организовање едукативних радионица, семинара, путовања, округлих столова, дебатних клубова; Креирање садржаја у виду: титлова и гестовног језика за младе са оштећеним слухом и аудио web страница и часописа на Брајевом писму за младе са оштећеним видом;	садржаја уз веће учешће младих, и то из области интересовања младих данашњице. Повећан ниво информисано сти младих; Реализација садржаја намењених младима са посебним потребама и младима из угрожених средина. Бољи ниво информисања младих са посебним потребама.	и њихове доступности, већи број програма и садржаја прилагођених младима са хендикепом.	

Специфични циљ 3: Стварање структуираног система дистрибуције информација кроз укључивање установа образовања и медија

Активности	Очекивани резултат	Индикатори	Носиоци активности
Оснаживање школа у активностима пружања подрше ученицима; Повећање мобилности наставника и ученика међународним повезивањем сродних школа и институција разменом искуства у раду и учењу и повећањем конкурентности ученика; Успостављање сарадње и партнерства између носиоца програма и сервиса информисања; Пружање подршке у развоју медијских садржаја за младе;	Млади имају приступ информацијама о могућностима даљег школовања и запошљавања; Млади имају веће поверење у информације; Млади учествују у стварању садржаја установа образовања Успостављена је сарадња на националном и међународном нивоу; Надлежне институције врше континуирано планирање препознајући младе као засебну категорију.	Правовремена дистрибуција приликом размене информација са установама образовања и медијима.	Град Лесковац; Средње школе; Тим за каријерно вођење и саветовање; Тим за заштиту ученика; Координатори Ученичког парламента; Руководиоци секција; Удружења младих и удружења за младе;

9. Област: Култура и креативност младих

СТРАТЕШКИ ЦИЉ:

1. Активно учешће младих у креирању културних садржаја за младе

Специфични проблем: Недовољна укљученост младих у креирању програма и садржаја културе за младе у Лесковцу у складу са њиховим потребама.

Специфични циљ 1: Подршка програмима и пројектима културе који активно укључују младе у реализацији			
Активности	**Очекивани резултат**	**Индикатори**	**Носиоци активности**
Пружање подршке програмима и пројектима културе у чијем осмишљавању активно учествују младе особе; Подржати културне програме и пројекте младих на јавним местима; Активно промовисати укључивање средњошколаца у програме културе; Подршка активног укључивања младих из осетљивих група у програме културе; Покретање медијског програма културног садржаја за младе (музика, филм, стрип, дизајн и остало), ради формирања критичког мишљења младих; Организовање културних активности, као један од облика осмишљеног организовања слободног времена младих;	Млади учествују у стварању културних садржаја; Млади имају приступ културним садржајима у којима учествују; Повећано коришћење културних садржаја међу младима; Повећано информисање о културним садржајима; Формиран културни садржај за младе; Организована музичка такмичења, драмски наступи, перформанси, ликовни, литерарни и фото конкурси;	Број младих укључених у креирање програма; Број младих обухваћених пројектом; Број удружења обухваћених пројектом; Број спроведених активности; Број младих из осетљивих група; Број емисија који обухвата културни садржај за младе; Број радионица које су одржане; Број младих који је посетио радионице;	Град Лесковац; Канцеларија за младе; Основне и средње школе на територији града Лесковца; Удружења младих и удружења за младе; Установе и институције културе; Школски парламенти – ученички, студентски парламенти;
Специфични циљ 2: Континуирана подршка развоју креативности младих и учешће младих у стварању и коришћењу културних садржаја;			
Активности	**Очекивани резултат**	**Индикатори**	**Носиоци активности**

Пружање подршке развоју креативности младих; Пружање подршке младим уметницима у креирању културних садржаја за младе; Креирање посебног дела програма установа културе прилагођених потребама и интересовањима младих; Успоставити праксу у установама културе да се креира садржај прилагођен потребама младих; Подршка младим уметницима за креирање ауторских културних садржаја;	Подржани кретивни млади људи; Млади учествују у стварању културних садржаја; Промоција културних садржаја насталих од стране младих уметника; Млади имају приступ културним садржајима у којима учествују; Пружена подршка младим уметницима за креирање ауторских културних садржаја;	Број радионица које су одржане; Број младих који је посетио радионице; Број подржаних младих укључених у креирање културних садржаја за младе; Број младих уметника чије је стваралаштво подржано; Број креираних и реализованих посебних програма установа културе прилагођених младима; Број младих који су посетили/користил и/учествовали у програмима;	Град Лесковац; Канцеларија за младе; Основне и средње школе на територији града Лесковца; Удружења младих и удружења за младе; Установе и институције културе; Школски парламенти – ученички, студентски парламенти;

IX МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА

Као носиоци активности предвиђене Стратегијом унапређења положаја младих града Лесковца за период 2021. - 2025. године идентификовани су, поред Канцеларије за младе, организације младих и организације за младе, као и друге релевантне невладине организације, потом институције из сектора образовања, здравства, културе, спорта, социјалне заштите и запошљавања. Поред остваривања финансијске подршке за спровођење пројеката у оквиру Стратегије на градском нивоу, идентификовани носиоци могу путем удруживања и уз подршку града конкурисати код других донатора ради остваривања финансијске подршке за спровођење пројеката дефинисаних Стратегијом. Такође је неопходно охрабрити и подржати умрежавање младих са циљем унапређења области које су од значаја за младе (услови школовања и студирање и слично) али и од општег значаја (нпр. очување животне средине и слично).

Након усвајања на Скупштини града Лесковца, Стратегија унапређења положаја младих града Лесковца за период 2021. - 2025. постаје званичан оквир за спровођење активности за младе у наредном петогодишњем периоду.

С обзиром на то да мониторинг подразумева систематско и стално односно непрекидно посматрање процеса спровођења како би остварили постављени циљ, битно је да праћењем реализације планираних активности будемо у стању да одреагујемо уколико се нека од активности не одвија по плану, или пак не производи ефекте које очекујемо.

Поред самих активности, које се трудимо да држимо под контролом током реализације, неопходно је пратити и шта се дешава у окружењу. Због тога ће мониторинг Стратегије унапређења положаја младих града Лесковца за период 2021. - 2025. бити рађен на годишњем нивоу. На крају сваке календарске године Координациони тима за израду, мониторинг, евалуацију и ажурирање „Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025.“ (број 899/2021-IV) ће саставити извештај о спровођењу мера дефинисаних Стратегијом, са посебним осврtом на тему и тип пројеката, број младих који су били укључени (као организатори и/или учесници), оствареним резултатима, као и утрошеним финансијским средствима. Такође, саставни део овог извештаја треба бити и напредак у остваривању циљева, као и промене које су настале у обрађеном периоду. Како би Координациони тима за израду, мониторинг, евалуацију и ажурирање „Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025.“ израдио овај извештај, сви носиоци активности и пројеката предвиђених Стратегијом у обавези су да доставе извештај о реализацији планираних пројеката.

Евалуацију - вредновање остварених резултата ефективност, утицај и одрживост - радиће по Решењу градоначелника града Лесковца Координациониг тим за израду, мониторинг, евалуацију и ажурирање „Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025.“, (број 899/2021-IV). Извештај о урађеној евалуацији израђује се на основу годишњег мониторинга - извештаја Координациониг тим за израду, мониторинг, евалуацију и ажурирање „Стратегије унапређења положаја младих Града Лесковца за период 2021. - 2025.“, али и на основу осталих доступних извора информисања о стању у друштву. Извештај о извршеној евалуацији требао би да се сачини пре истека петогодишњег периода и достави Скупштини града Лесковца на усвајање.